

*Jestennek van trónusa, de abba
sohasem ül, a Sátánnak nincs
trónusa, de folyton abban ül.*

(Tanyai szilánkok)

BULÁNYI GYÖRGY

JÉZUS KIRÁLYSÁGA

Jézus nem királya mindenkinek. Jézus csak azoknak a királya, akik megteszik, amit Ő tanított nekünk. Akik nem teszik meg azt, amire tanított minket, azoknak nem királya, azok átkozottak. Ezek az átkozottak mennek az örök tűzre, amely készült az ördögöknek, az ördögök munkatársainak és mindazoknak, akiknek más a magatartásuk, mint amit Jézus vár el azoktól, akiknek tudomására jut az ő szent akarata. Így aztán nem mindenkinek a királya, hanem csak azoknak, akik Jézus kívánságaihoz igazítják életüket. A mai evangéliumban Jézus hat dolgot kíván tőlünk:

1. Aki éhezik, annak adjunk enni.
2. Aki szomjazik, annak adjunk inni.
3. Akinek nincsen szállása, azt fogadjuk be.
4. Akinek nincsen ruhája, azt lássuk el ruhával.
5. Aki beteg, azt látogassuk meg.
6. Aki börtönben van, módoljam ki a börtönparancsnokságnál, hogy meglátogathassam.

Mivel azok közé tartozom, akik azt akarják, hogy Jézus a királyuk legyen; s én mindenképpen ki szeretném módolni, hogy ne odakerüljek, ahol az ördögök és azok munkatársai parancsolnak nekem, ezért számba veszem e mai vasárnapon, hogy mennyire teljesítettem életem folyamán Jézusnak e hat kívánságát.

1a. Kezdem az elsővel. Amíg otthon éltem, nem az én rezortom volt ez. Emlékszem, hogy Anyuka megkérdezte a lánytól, hogy ki csöngetett, s ezt felelte: valaki támogatást kért, s mondtam neki, hogy majd megtámogatom egy darab fával. Pénzt kért, s Jézus ez alkalommal sem beszélt a pénzzel támogatásról. Jézus sem támogatott senkit sem pénzzel, de az ötezer ember megvendégelését a pusztában azért lehetővé tette. Koldusnak csak nagyritkán adok. A Bokorban megállapítottuk, hogy mindannyian nagyon gazdagok vagyunk, s legalább a farizeusok szintjét el kell érniük, akik tizedet adtak mindenükből, tehát jövedelmünknek legalább tíz százalékát el kell küldenünk az éhezőknek. '89 előtt a külföldet járó testvéreink útján síboltuk ki a pénzt. '89 után már hivatalosan tesszük ezt. Kezdetben

XXIX. évfolyam 3. szám 2022. március

Bulányi Gy.: Jézus királysága	4982
Király I.: Jézusra épülően, másként	4984
Simonyi B.: Hat évtized múltán	4987
Dési J.: Kettesben Páter Bulányival	4992
Bertalan P.: Állambiztonsági játszmák	4994
Benyhe I.: Kereszténység és politika	4996
Gyombolai M.: Emlékezés Juhász Miklósról	5001
J. Krishnamurti : Nincs más forradalom	5002
Való Z.: Mennyit ér?	5004

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

Teréz anyának küldtük, később pedig és ma is egy Prakash nevű jezsuitának, aki tizenötezer gyerekről gondoskodik – ugyancsak Indiában. Ez volt Jézustanulásunk második gyümölcse. Az első az volt, hogy kisközösséget csináltunk.

2a. A másodikat sűrűn csinálom. Aki hozzám jön, mindig megkínálom – borral, pálinkával, az autósokat csak szörppel, a cukrosokat pedig még avval sem, hanem csak tiszta vízzel.

3a. A szálással nem rendelkezőket csak Budaváriban tudom etetni, itatni s nekik éjjeli-nappali szállást biztosítani. Lelkigyakorlatok alkalmával szoktam ezt csinálni. Ott akár húsz embernek is tudom mindezt biztosítani – a magyar püspöki kar jóvoltából, akik közel harminc éve megvonták tőlem a nyilvános papi működés jogát, s így segíthettem magamon – lelkigyakorlatos ház építésével. Az ilyesmit igénylők, meg akik Balaton közelében akarnak nyaralni, kipróbálhatják a nyár folyamán. A rendházban is tudok fogadni két vendéget földre rakott szivacsmatracokon, de csak férfi nemem levőket – a klauzúra okán.

4a. Ruhával mostanában nem tudok szolgálni, mert magam is uraságoktól levetett ruhákban járok, de azt, amim van, szívesen megosztom azokkal, akiknek nincs ruhájuk.

5a. A beteget csak akkor szabad meglátogatnom, ha igényli látogatásomat. Magam csak egyetlen személy látogatását igénylem, ha beteg vagyok. Olyant, akinek elmondhatom, hogy mire van szükségem, s ha kifáradok, mondhatom neki, hogy most menjen haza. Aki beteg, nyögjön! Hagyjuk a beteget nyögni, hamarabb meggyógyul. Nem zavarom azt, aki nem igényel.

6a. Nyolc évet töltöttem börtönben, ebből négyet Rákosi haláltáborban, ahol jelszó ez volt: itt fog megdöglenni, és nem lehetett engem meglátogatni. A másik négy évben már lehetett. Édesanyám kapott is három alkalmat tíz perces látogatásra: két egy méter távolságra levő drótháló között sétált egy ór. Az egyik háló mögött fél méter közelségben álltak a rabok, a másik háló mögött fél méter távolságban álltak a látogatók. Átkiabálhattunk egymásnak: Hogy vagy? Köszönöm, jól. Hatvanadik életévén túli anyámnak ez egy jó félnapos törődést jelentett.

Egy alkalommal én is végeztem börtönlátogatást. A katonáskodást megtagadó és emiatt három évre elítélt fiamat látogathattam meg egyszer Baracskán a felesége helyett. Mind a kettőnek én voltam a gyóntatója, én is eskettem őket.

Erdő Péter nem nevez ki börtönlelkésznek, s így nem látogathatom azokat; akik börtönben ülnek. Változtak Jézus óta a körülmények.

Ennyiben tudom én ma Jézust etetni, itatni, szállásolni, ruházni, látogatni. Kevés ez? Én ma ennyit tudok megtenni. Elég lesz-e ennyi az ítéleten ahhoz, hogy a maga jobbára állítson Jézus? Majd meglátom. Testvéreim, ti is vegyétek számba, hogy mennyit tudtok Jézus e hat mai kívánalmaiból teljesíteni!

Ezek után számba veszem egy tanszékvezető tételeit, melyeket erről a mai ünnepről írt.

1. Jézus legyőzte a halált – Nem győzte le, mert ugyanúgy meghalunk, mint Jézus előtt, ugyanúgy jobbra állítódunk, vagy balra, mint Jézus előtt.
2. Jézus megújította egész életünket. – Csak akarta megújítani, de rajtunk fordul, hogy megújítjuk-e azt.
3. Jézus megváltotta az egész világot. – Nem lehet senkit sem megváltani. Isten akaratából maradunk szabad emberek, amilyenek Isten megteremtett, és szabadságunkat felhasználhatjuk jóra és rosszra. Tegnap, ma és holnap, a világ végéig.
4. Jézus minden bűnösnek királya. – Nem csak a bűnbánó bűnösöké.
5. Jézus minden emberi nyomorúság királya. – Nem lehet állapotoknak a királya senki, csak személyeknek lehet királya Jézus vagy akárki.

6. Jézus legyőzte bűnt. – Mindenki legyőzheti a maga bűnét. Én is a magamét. Jézus nem győzheti le sem a te, sem az én bűnömet.

7. Dicsőíthetjük Jézust minden sötétségben, halálban, bűnben, nyomorúságban. – Dicsőítés helyett inkább tegyük a mai hat jónak valamelyikét. Ezekkel kikerülünk sötétségből, bűnből, halálból, nyomorúságból.

8. Jézus királyságának titka, hogy benne találhatjuk meg magunkat. – Jézus nem titkolódzott. Nyíltan megmondta, hogy megtaláljuk jobb oldalra állított önmagunkat, ha tesszük a jót.

9. Jézus királyságának további titka, hogy benne nyerjük el a megváltást. – A megváltás nem ötös lottó. – Magunknak kell tennünk érte a mai hat jót.

10. Még további titka, hogy Jézusban mondhatjuk ki, hogy „Atyánk” – Jézus előtt is tudhattuk, hogy Isten az Atyánk.

11. Legmélyebb titka, hogy magára vette bűneinket. – Az én bűnömet nekem kell hordoznom, s magamnak kell abbahagynom a vétkezést, és minden rendben lesz ennek következtében.

12. ... hogy magában hordozza minden fájalmunkat. – Ezt az egyet elhiszem, mert annyira szeret mindnyájunkat

13. ... hogy győztesen jelen van minden sötétségünkben. – Nem értem, hogyan lehet valaki jelen az én sötétségemben, még hozzá győztesen.

14. Bűneinket saját testében felvitte a keresztfára. – Nem. Kaifás, Pilátus és a többi urak bűne vitte fel Jézust a keresztfára.

15. Jézus sebei szereztek nekünk gyógyulást. – Jézus azt tanította nekünk, hogy akkor gyógyulunk meg, hogyha hisszük, hogy Ő meg tud gyógyítani minket.

16. A mi gonoszságaink miatt törték össze. – Nem. Az urak gonoszága következtében törték Őt össze az urak.

17. Szenvedései sokakat istennektetszőkké tettek. – Nem. Jézus szenvedései következtében csak Jézus lehet istennektetszővé. Mi csak a magunk Istenért vállalt szenvedésünk következtében válunk istennektetszőkké.

18. Krisztus keresztségében beteljesedett a megváltás. – Nem. Krisztus keresztségét által teljesült Kaifás akarata, s példát kaptunk rá, hogy halálbüntetés ellenére is hűségesekeknek kell maradnunk Isten parancsaihoz.

19. Jézus a maga szenvedései és halála által él abban, akit így szeretett, az emberben. – Nem. Csak abban az emberben él Jézus, aki maga is úgy viselkedik, mint Jézus.

20. Titok, hogy Krisztus minden ember királya. – Nem, hanem tévedés, mert Jézus csak azoknak a királya, akik Hozzá hasonlóan viselkednek.

21. E hűsz tétel erejében igaz, hogy amit másokkal szemben teszünk, azt tesszük Jézussal is. – Nem. E hűsz téves tétel ellenére igaz ez az állítás.

Egy másik mai tanszékvezetőhöz odament harminc esztendővel ezelőtt az ilyesfajta tételek miatt egy fiatal Bokor-tag, és ezt mondta neki: Tisztelendő úr, Jézus

nem ezt tanította. A válasz erre ez volt: Jézus néptanító volt, én pedig teológiai tanár vagyok. E válasz ellenére az a fiatal ember azóta sem váltott át a néptanítótól a teológiai tanárhoz. Adjunk hálát érte az Istennek.

Egészen más kérdés, hogy a szeretet-Isten, hogyan mondhat valakiket átkozottaknak. Azt gondolom, hogy ez ugyanaz, mint a balga, a bolond. Magukat teszik bolonddá. Magukat teszik átkozottá. Isten mondhatná róluk azt is, hogy szerencsétlenek. Mindez csak következménye a szabad akaratumknak. Ezt pedig azért adta nekünk Isten, hogy részesei lehessünk az ő szentháromsági szeretet-életének. Már itt is, a Földön. Halálunk után pedig odafent Nála, az örökkévalóságban. Amen.

Nem. Még hozzáteszem Arany János egyik utolsó versét. Egy nagyon rövidet, egy négysorosot. Az a címe, hogy

Sejtelem
Életem hatvanhatodik évében
Köt engem a Jóisten kérébe,
Betakarít régi rakott csűrűbe,
Vet helyemre új gabonát cserébe.

Életem, nem tudom, hányadik évében szólít magához engem a Jóisten. Csak annyit tudok, hogy egyelőre még nagyon jól érzem magam köztetek. Ha ez megváltozik, akkor kérni fogom Őt, hogy engedjen már engem is odaátra azok közé a testvéreim közé, akik már hazajutottak. Most az Amen.

KIRÁLYIGNÁCZ

JÉZUSRA ÉPÜLŐEN, MÁSKÉNT

Nem dogmatika és krisztológia következik. Egyszerűen elgondolkozom arra a tételre figyelve most, hogy Jézus „Valóságos ember!” Nem mítosztalanítás ez, hanem a Jézussal egységre, organikus kapcsolatra törekvő megfontolás. Ki ne ismerné Kempis Krisztus követése című művét? „Aki engem követ, nem jár sötétségben - mondja az Úr. Krisztus szava ez: arra int, hogy az ő életét és erkölcsét kövessük...” (I/1). Erre a buzgalomra akartak és akarnak épülni a szerzetesrendek, erre hivatkoznak a nőtlenségi fogadalmat kívánó, papságra vonatkozó kánonjogi tételek. (1041/3). A „ki a keresztény?” - kérdésre a legközérhetőbb válasz: „Aki magáénak vallja Jézus személyét és ügyét.” (H. Küng). Kifejti tételét: „Aki a mai világban is Jézus Krisztust követi, úgy, hogy olyan igaz emberként él, cselekszik, szenved és hal meg, akit jóban, rosszban, életében és halálában mindig Isten hordoz a tenyerén.” (Küng: Ki a keresztény 3.). A radikális Jézust követést kifejtő Bulányi György Schp a Jézussal való lét-, magatartás- és sorsazonosságot fogalmazza meg (Merre menjek? 99-100.o). Világos és egy irányú biztatás: a jézusi tájékozódású ember a Mester mindenben való követésére teszi rá az életét. A tények azonban elgondolkozásra készítenek. Az élet,

vagyis a jézusi eszmény megvalósításának mindennapi igyekezete, az élet földi kibontakozásának életformái, az ember karaktere, kora, kultúrája sok esetben eltér Jézus konkrét, személyes életalakításától. Most nem az ember szóval, tettel és mulasztással elkövethető bűneiről beszélünk. A Jézus Istenének tetszeni akaró életalakításokról van szó! Az evangéliumok és a szent hagyomány Jézustól, Jézusról megőrzött értékszemléletnek megvalósítása a téma. Az alapító, az elindító, a szóban és tettben, összemberiség léptékben nézve is egyedül állóan, kiemelkedően példamutató Názáreti Jézus, hogyan realizálódik azok életében, akik családosak, munkaviszonyban élnek, lebetegednek és megöregszenek és számtalan emberi korláttal küzdve igyekeznek Isten Országára megjelenítésére a földön?

1./ Jézus egyénisége, karaktere leírható. Megnyilatkozásaiban ott a gyengédség és ott a gorombaság: a kiszolgáltatott és sodródó embereken „megesett a szíve”, máskor pedig igencsak leszidja környezetét, a „gonosz és hűtlen” nemzedéket (Máté 12,39). Hol prófétai keménységgel realista, hol könnyekre fakadó, elzékenyülő ember. Hol rendre utasító (Péter), hol magához ölelő (János). Voltak, akik érzelmileg baráti közelségben voltak vele (Lázárék). Voltak, akiket nehezen viselt el, „meddig tűrjelek titeket”, mármint pont egy segítséget kérő társaságot, az epilepsziás fiú körülíeket (Márk 9,14). Érzelmében sokszor olyan volt, mint egy szangvinikus ember: jó kedvű (falánk és borissza), magabiztos szóban és tettekben, igazi társasági ember, aki kapcsolatépítésekben hirdeti tanítását. Jellemző volt reá a kolerikus karakter megfontoltsága is: erős temperamentum, vezető jellem, aki köré gyűlnek az emberek (nem csak haszon reményében), célra törő és önálló, aki a maga meggyőződését tartja a legjobbnak, robbanékony, aki nem fojtja el indulatait, ugyanakkor szeret egyedül is lenni, elvonulni. Flegmatikus tulajdonságok is felismerhetőek, kedves társalgó (szamáriai asszony), szimpatikusan nyitott (meghívja az érdeklődő fiúkat lakására), teher alatt nő a személyisége, gondolati és praktikus dolgokban (tömegpasztorációtól a kisközösség felé). Érzelmei sosem meddőek, mindig valamilyen tett fakad belőlük. Bedühödik és gyógyít (Márk 1,41), kifakad és oktatásba csap át (Márk 7,18), sajnálkozásból kenyér és hal elosztás lesz (Márk 8,2). Személyisége Indiában a szanjaszi (vándorprédikátor), guru (természetfölötti bölcs) és a jogi (titokzatos erők birtokosa) egy személyben meglévő csodája. Íme, akit követnünk kellene.

Ahány ember, annyi egyéniség (individuum). Mint az ujjlenyomataink. Egymásra figyelő és egymástól tanulni akaró lehetőségeinket meghatározza a magunk adottságainak csokra. Jézust követni akarásra is igaz ez. Majmolás? Utánzás? Követés? Majmolás az, ami szolgálai utánzást, érzelmi és felületes követni akarást jelent. Személyes megfontolás nélküli odakapaszkodás, sodródás és ebből fakadó felelősség áthárítás. A

Jézusra, a kultusz eszközeivel figyelő, és őt újra megjeleníteni akaró lelkiségek számosan így imádják a Názáretit, aki megváltott, aki üdvözít, aki megold helyettem is lényeges dolgokat. Utánzás az, ami a gyermek személyiségfejlődésének döntő tényezője. Eltanul magatartásokat, elles szokásokat, átvesz megoldásokat. Ez az életének meghatározó fejlődési folyamata. Személyisége alakulásával választ, dönt, hogy mit, mikor, hogyan és mennyire vesz át valamit másoktól. Jézust utánzó jelenségek nem Jézus karakterére vonatkoznak. Gyakorlatiasak, mert egy adott élethelyzetre, mely Jézus életében is volt, alkalmazza azt, amit a Mester is alkalmazott. Az „utánozás nem csak majom szokás”, hanem fontos és praktikus emberi szokás is. A követés a Jézus nyomában járást, tetteinek utánzását, megfontoltan való beépítését jelenti a követő életébe. Példaképként feltekint Jézusra. Amiben tudja követi, amiben nem, azt lelkiségével megmagyarázza: bűnös vagyok, gyenge vagyok, véges ember vagyok... A követésbeli hiányosságok legegyszerűbb menekülési útja, hogy Jézust istenként tisztelve elhangzik: „hát neki sikerült, hiszen Isten Fia volt”. Nem lenne tisztább beszéd, ha tudomásul vennénk, hogy Jézus személyisége nem koppintható le egy az egyben? A tisztelet és szeretet reális kifejezése minden Jézushoz igazodni akaró ember életében az lehetne igazán kifejező, hogy Jézus értékszemléletét alapként használva (Igazság), személyisége példáit ismerve és figyelve (Ut), kialakítja mindenki a maga egyénisége szerinti életvitelét (Élet).

2./ Közösségépítés. Jézus tartalmi örökségének tekintjük a szeretet fogalmának adásra, szolgálatra és békességteremtésre való küldetését. Formai örökségének tekinthetjük a kisközösséget, az egy családi asztal körül leültethető létszámú emberek társaságát. Igen, de Jézus nem ilyen meghatározható kapcsolat-rendszerben élt. Próbált koncentrikus körökben gondolkodni és működni, Izrael házának elveszett juhaihoz fordult elsősorban. Sikertelenségei és a kapcsolataiból adódó sokféle nyitott ember hatásai rugalmasságot hoztak pasztorációjába. Tanítványi köréről tudjuk, hogy az izraeli küldetés jelképének is tekinthető „tizenkettő” az a kör, akik együtt vándoroltak vele. A „hetvenkettő” tág köre inkább szimbolikus, az emberiség teljességére utaló héber megfogalmazás. Jézus vándortanítói életformájában vándortanítványi kör lett a jellemző. Olyan „kommuna” volt, tartós élet-, és vagyonszövetség nélkül, mely nem állította elő az élet anyagi feltételeit, nem rendelkezett érdemi közös vagyonnal, „csak” sülve-főve együtt voltak bizonyos ideig. Nem ültek, heveredtek egy asztalhoz, legfeljebb vendégségben. Leheveredtek ott, ahol éppen voltak, Getszemáni és egyéb kertekben, ott, ahol befogadták őket. Olyan kisközösség volt ez, melyen túl is voltak jelentős tanítványi kapcsolatai Jézusnak. Voltak igen jó barátai, kikkel nincs kisközösségben (Lázárék), voltak jó módúak és vezető rétegbeliek (Arimateai József,

leprás Simon, utolsó vacsora helyszínének tulajdonosa...). Tanítványi körébe tartoznak nők (!), akik „lábaihoz ülve” rendszeres hallgatói voltak. Jézus ugyanis személyekben gondolkodott és így is működött. Tanítványai a Mester végleges eltávozásával még együtt működnek egy darabig, de hamarosan szétszóródnak és csak a hagyomány őrzött meg legendákat, történeteket arról, hogy merre is jártak és mit is csináltak, mi lett a sorsuk. Akkor hol itt a kisközösségi formai örökség? Itt, bennünk és közöttünk. A tartalom és a küldetés szükségszerűen kiforrta ezt a formát. A jézusi tájékozódás hatékony eszköze a személyességre épülő kapcsolat. Ma, ebben a diabolizáló (szétdobáló) világban ez különösen fontos számunkra. Bulányi atyánk mindig nehezményezte, hogy csak összejáró és nem kommunális közösségben élünk. Igen, mi összejárunk, rendszeresen, meghatározott céllal. Jézus pedig, humorosan fogalmazva, mászkáló közösségben élt. Jézus tekintélye egyértelmű a maga körében, Mester volt, aki fiacskáimnak is mondta tanítványait. Úrnak is mondták övéi is, hiszen komoly elvárásai voltak és számon is kérte azokat, mint a személyes elgondolkozást (tisztá és tisztátalan), megértésre törekvést („kenyérszaporítás”), a tapasztalatra épülő bizalmat (vihar). Próbaútra küld és kiértékel. Meghatározó karizmatikus vezető. Közöttünk a vezető is megvárja, amíg a közösségben rá kerül a sor és akkor szól. Közöttünk nem elvárások, hanem illemszabályok vannak, hogy mindenki megélhesse személyes szabadságának és döntésének felelősségét és örömét. Az evangéliumokban a „tanítvány” fogalma 234-szer, az „Isten Országá” 126-szor szerepel Jézus ajkán, mint számára a legfontosabb fogalmak. Mi Jézus tanítványának szeretnénk tudni magunkat és nem a közösségvezetők tanítványainak. Az Ország építése, mint eszmény van bennünk és életünk ennek szerény részecskéit tudja csak felmutatni. Ennyi jóra törekvő, időt, energiát, javakat erre így, és ennyit áldozó embertől csak ennyi telik. Ilyen az ember... Az évtizedek folyamán mutatkozó tények szerénnyé fogalmazzák bennünk küldetésünk evilági hatékonyságának lehetőségét. Világmegváltó, emberiséget megtérítő tervek, álmok az „első szerelem” szülőttei. A realitások az évek során inkább kitartásra, hűséges igyekezetre készítetnek. A megélés határai, korlátai mégsem jelenthetnek belefáradó feladást. Az immanens remény célparancs, mely a törekvés irányát jelenti. A mi törekvésünk, igyekezetünk teljesítési parancs, mely a mindennapokban való elvszerű helytállást jelenti. Hatékonyságunk felettébb hasonlít Jézuséhoz, aki bizony minden volt, csak sikeres mozgalmi alapító nem. A vele való közösségvállalásunk megerősíthet abban, hogy Jézus Országá a mi Országunk is, és nem ebből a világból való.

3./ Gyógyítások, csodák. Bizonyára nem vagyok egyedül azzal a kérdéssel, hogy a keresztény történelemben annyi Jézust követni akaró, jóra törekvő

és gyümölcsöt is hozó ember élt és ezek mindegyike, vagy legalább többsége, miért nem tud „csodás” dolgokat tenni gyógyításban, segítségben? Jézus terapeuta is volt. Előtte is, az életében és utána is számos terapeuta élt és működött. Ki ne gondolna tisztelettel a görög gyógyászat nagyjaira, Hérakleidészre, Hippokratészre, Gorgiászra, Demokritoszra? A kínai Cho Chiju, Kei (Kr.u.200), Galénosz a római császárság (kr.u.130-) híressége és a modern orvostudomány számtalan egyénisége milyen hősiességű küzdelmet folytat egészségünkért. Ennek sorában lenne Jézus? Nem. A Jézushoz közelebb álló biblikus egyéniségekre gondolva megállapíthatjuk, hogy mindig Isten (Jahveh) az, aki gyógyít. Az ember eszköz ebben. (2Mozes.15,26, Ozeás 6,1). Ima, bűnbánat, megtérés a gyógyulás előfeltétele (Jer.3,22, Oz. 14,5). A próféta a leghatékonyabb eszköz (2Kir.20,5), Ezekiel, Zakariás, Izaiás (Iz.6,7) és a többiek tettek rendkívüli tetteket, de mindig annak tudatában, hogy Isten teszi azokat általuk. A majdani messiás egyik őt igazoló ismérve a csodás gyógyítások (Iz.6,7) lesznek. Ez az erős meggyőződés bizonyára bele játszik abba, hogy Jézus terapeutikus tetteit annak megfelelően hagyományozták át, hogy azokkal is messiási mivoltát igazolják. Ezek szerint nincs is mit problémáznunk azon, hogy miért nem tudunk mi is ilyen rendkívüli jótetteket csinálni. Nem mi vagyunk a messiások. Csakhogy az újszövetségi anyagok és az ősegyház kezdeti gyakorlata mást mutat. Ilyen és olyan csodajelek fogják kísérni a tanítványokat, konkrét gyógyítások is leírásra kerülnek. Vagyis úgy látszik, hogy folytatni akarják a jézusi gyakorlatot. Ez azonban hamarosan elszorad. Megmarad az olajjal megkenés terapeutikus gesztusa (betegek kenete). Megmarad a bizonyító csoda hite pld. a szentté avatásoknál Isten igazolható csodajellel kell, hogy hitelesítse az adott személy Istennek tetsző életét, halála utáni üdvösségét. Az újszövetségi hagyományban tehát folytatódik az Ószövetségben vallott „Isten teszi általunk” elve. Lehetséges, hogy Jézus gyógyító „csodái” nem követendőek és nem követhetőek? Aki csodabizonyítékban gondolkodik, annak azért nem. Aki ezeket legendaképződményeknek gondolja, annak azért nem.

Nem tudom követni Jézust, mint csodás terapeutát. Magyarzatokat tudok mondani. Ezekben sokat segít, ha Jézus „csodáit” inkább sajátosan ránk hagyományozott eseményeknek gondolom. Mára a terápiáknak számtalan formáját ismerhetjük és gyakorolhatjuk: művészetterápia, pszichoterápia, állati terápia, foglalkozási terápia... Keleti misztikák nyugatiasított változatainak is virágkorát éljük. Az ember segíteni akar a bajokon, és ha ehhez még jó megélhetés is társul, akkor miért ne? Jézus az ingyenesen gyógyító, abban követendő számomra, hogy a jótetteknek ingyeneseknek illik lenniük. Másik fontos irányulás, hogy Jézus Istenének földi megjelenítése a Jézust követők élete révén realizálódik. Minél közelebb áll hozzám a történeti Jézus személye, annál inkább

átélhetem a vele való együtt működés küldetését, hiszen mindannyian Jézus Istenének Országát akarjuk megjeleníteni. Az ő Istene nem a kiváltságokra építő, nem a csodás varázslatok általunk is produkáltató Isten. Hálás vagyok, hogy nem csodás terapeutaként kell hitelesen élnem. Mennyi eltévelyedéstől ment ez meg! Amint a sikeres Jézus királlyá koronázási veszélye is a népszerű, karizmatikus Jézusnak szólt, mint politikai hatalmi kísértés. A csodatevés különlegességének emberi pózai, az egyéni népszerűség személyiségtorzító hatásai, mind egy olyan istenképre épülnének, mely idegen Jézustól. Követés annyit jelent, hogy nekem kell Jézus arcát (értékrendjét) megjelenítenem a földön.

4./ Házasság, család, rokonság, Jézusra figyelve. Jelen ismereteink szerint Jézus nem házasodott meg, nem voltak gyermekei, rokoni kapcsolatait nem vette figyelembe, csak akkor, ha követője lett közülük valaki. Nem tudunk betegségeiről, nem öregedett meg, az évtizedek során nem sokat változtak emberi kapcsolatai, melyek rajta is változtattak volna. Az ő életalakításának konkrét megnyilvánulásaiban nem tudom követni. Megkérdezhetem, hogy ebben, vagy abban a helyzetben mit mondott, cselekedett volna. A válasz a bennem kialakult Jézus-kép alapján születik meg bennem és általam. Elgondolkodom, hogy a 12 éves Jézus templomi elkeveredésének helyzetében felelős szülőként meghatódtam volna-e a fiú öntudatos kioktató szövegén? Felnövekedve Jézus nem mondható nazírnak a szó ószövetségi értelmében (vö. 4Moz.6,1-). A dogmatikák értelmében semmi különössé nem tette magát, de olyan jelenség volt az emberiség ismert történelmében, mely egyedül álló. Egyetemesen emberi érvényességű tanítása és példája még a rá hivatkozó vallások behatároló sajátosságai ellenére is nyilvánvaló. Mind emellett ki kell mondanom, hogy életalakítása számomra konkrétságában nem követhető. A nőtlensége, a házasság nélküli életformája az ő sajátos küldetésstudatának következménye. Karizmatikus egyéniség, szent „EGY-ügyű” elkötelezettséggel. Valakik képesek erre, valakik képessé válnak erre. Elgondolkodtató Mária Magdolnával való kapcsolata, miként Szt. Ferenc Szt. Klárához való viszonya is. Az én döntésem, a hitvestársi kapcsolat melletti döntés volt. Ez az emberiség többségének döntése, a természetes Istennek tetszeni akaró élet melletti döntés, mely a teremtőtől belénk ojtott lét- és fajfenntartási ösztönre épül. A rendkívüli és a rendes életalakítás nem egymással szemben kell álljon, hanem egymásra kell épüljön. A minőségi hitvestársi kapcsolatban sajátosan megélhetőek a jézusi elvek. A cölibátushoz kapcsolni az áldozópapság szentségét és ezzel kialakítani két egymást kizáró szentséget (papság és házasság) a katolikus jelenlegi gyakorlatban, hát ez finoman fogalmazva is jézusidegen. Jézus elindított valamit, megalapozott valamit, amit ő Isten Országának mondott már itt a földön is. Mi, követői, meg kell, hogy éljük ezt az alapítói értéket. Alapító és megélők találkoznak.

Organikus egységben kell lenniük. A szőlőtő és a termésre hivatott vesszők egymás nélkül értéktelenek. A vesszők nélküli tőke szép száraz templomi dísz lehet a falon, a vesszők venyigeként eléghetnek az élet sütögető haszonelvőségében. Gyermekkoromban mifelénk, a tanyán, minden háznál kellett lennie szőlőnek: a nyomorúság elleni tiltakozásul (ünnepi borital), a gazda minőségi gazdálkodásának jeléül. A vesszők termésre voltak metszve (kacs a felesleges oldalhajtás), a tőkék takarással, kapálással, tisztítással kaptak kezelést. Felismerhetőek Jézus életében a mennyei Atya tőke gondozásai. Felismerhetőnek kell lenniük a vesszők önnevelési igyekezetek. Nem a tőkét követem, de belőle élek. Nem a tőkét utánzom, hanem a magam lelkiismerete és lehetőségeim szerint döntök és cselekszem. Felelősségem át nem ruházható. Az alapítóval való harmóniában levés létkérdés.

5./ Megélhetés. Valamiből élni is kell ezen a földön. Jézus is élt, anélkül, hogy foglalkozását folytatta volna, anélkül, hogy bérből, fizetésből, vagy valamiféle honoráriumból oldotta volna meg. Mint terapeuta, ingyen gyógyított. Mint rabbi, ingyen tanított. Mint vándortanító adományokból tartotta fenn magát. Jó, hogy akkor is volt valakikben adományozó lelkület, amint ezt a jómódú hivatalnok, Kuza feleségének példája mutatja. Zsuzsanna és még néhány hölgy anyagilag támogatta Jézust és a mozgalmát. Ezek elfogadásának természetesen alapja, hogy „megérdemli a munkás a maga bérét”. Vándortanítónak is van otthona, Názáretben, később Kafarnaumban. Miből? Erre a választ nem hagyományozták ránk. Tény, hogy sajátos élete nem az én, nem az átlagember élete. Mi építkezünk, lakást veszünk, bérlünk, vagyis otthont teremtünk. Munkával, pénzzel, kaláka segítségekkel. A mindennapi kenyeret alapvetően nem adományokból, hanem fizetésből teremtjük elő. Olyan döntéseket, olyan hibázási lehetőségeket is jelentenek ezek, melyek Jézus életében nem voltak. Nem tudok ellesni tőle konkrétumokat. Eltanulni viszont tudok alapelveket, melyek az anyagiakat is helyükre teszik (ne aggódalmaskodjatok, mammont ne szolgáljátok). Az alapító irányt mutat, a megélő megvalósít. Tény, hogy az élet komoly idő és energia igényű vállalkozás. Jézusnak nem kellett idő- és pénzelszámolást végeznie, hogy tartsa magát az elveihez. Nekünk időnként kell. Neki nem kellett lelkiismeretvizsgálattal rendbe tenni bűneit, melyek a helytelen magatartásból adódtak. Még annyi idő sem adatott neki itt a földön, hogy nagyokat hibázhasson. Az „első szerelem” lendületével vette az akadályokat. Miként mi is a kezdetek kezdetén. Akik viszont önmagukon kívüli emberi kapcsolatokra is elköteleződnek, azoknak bizony biztosítani kell szeretteik, családjuk megélhetését. Állapotbeli kötelesség teljesítése az együtt élés alapja. Ez lét-kérdés és számos bűnre is vezető alkalom. A természetes életforma sokkal összetettebb, mint egy karizmatikus életvitel. Amikor a papi nőtlenség helyett a házasság és

a nagycsalád mellett döntöttem, átélhettem, hogy sok szempontból a nehezebbet választottam. Ez nem önsajnálati sóhajtozás, hanem egzisztenciális és küldetéseltjesítési valóság, idő, pénz, energia gazdálkodási tény. A megélhetés szükségszerűen kiszolgáltatottá is tesz, akkor is, ha a munkaköri leírás aláírása előtt szabadon (szabadon?) dönthetnek. Jézustól megtanulhatom, hogy mi végre vagyok a világon. Az élet pedig megtanít arra, hogy hogyan éljem meg jézusian azt, amiért megszülettem.

Milyen jó lett volna, ha Jézus is alkalmazott volna valakit, aki leírja a dolgokat, mint Pál Lukácsot, Péter Márkot. Jó lett volna? Lehetséges, hogy Jézusnak elege volt a zsidó 365 parancsos és tiltásos összeállításból. Lehet, hogy az iszlám mindenre kiterjedő szabályozási formája, a saría jellegű szabályozó írás sem merült fel benne? Lehet, hogy ránk akarta bízni a személyes kutatás, belátás és döntés feladatát. Amit az ősegyház a Szentlélek munkálkodásának mondott: „Úgy tetszett a Szentléleknek és nekünk...” (Apcsel 15,28). Vagyis amiben egyet értettek, az Isten Lelke szerinti volt. Bizony sokszor gondoltam erre, mikor vizsgáznom kellett talpraesettségből, hogy mi az, ami még megengedhető, mi az, ami huncutság, mi minősül betyárságnak és mi az, ami már gazemberség. Támaszként adatott a jézusi tájékozódású testvérbarátok köre, kik hasonló kihívásokra maguk is jó választ kerestek. Így volt, van és lesz velünk is a Lélek. Jézusi tájékozódású életünkben egymás bölcsességére és irgalmára szorulunk.

Felhasznált szakirodalom:

Kempis Tamás: Krisztus követése Ecclesia 1976.

Hans Küng: Ki a keresztény? Verlag Eola 1975.

Bulányi György: Merre menjek? Bokorliget 1995.

Gromon András: Isten országa rajtatok áll, vagy bukik.

Elpidia 2016

Gromon András: Ki dobja az első követ? Elpidia 1999

Hanna Wolf: Jézus a férfi. Érted Vagyok 2018

Hanna Wolf: Az egyetemes Jézus. Elpidia 1997

Nyíri Tamás: Ki ez az ember? Szt István Társulat 1976

Albert Nolan: A kereszténység előtti Jézus Pantheon 1996.

SIMONYI BÉLA

HAT ÉVTIZED MÚLTÁN

INTERJÚ A 80 ÉVES

MERZA JÓZSEFFEL

(II. RÉSZ)

Hogyan ismerkedtetek meg a feleségeddel? Ha akarsz, beszélj egy kicsit arról is, milyen művészettel tudtátok összehangolni, hogy eltérő nézeteitek ellenére életed során olyan sok időt szánj a Bokor Közösségre.

A mi időnkben tervszerű beiskolázás folyt, vagyis központilag jelölték ki az érettségizettek számára, hogy melyik egyetemen tanulhatnak. Kelet-Magyarország diákjainak helye a debreceni egyetemen volt. Hiába érveltem, hogy Budapesten a nővéremnél lakhatnék,

nem vették figyelembe. Így kerültem sokadmagammal a civisnek mondott városba, ahol korábban soha nem jártam, emberi kapcsolataim sem voltak. Kati a Viharsarokból jött, ott járt iskolába, neki is újdonság volt Debrecen, akárcsak a többi elsőéves túlnyomó többségének. Évfolyamtársaim – néhány helybelit leszámítva – szinte kizárólag kollégiumban laktak. Én – a fűtetlen szobát és a komfort hiányát is vállalva – albérletbe költöztem. Elhelyezkedésünkötől függetlenül azonban életünk reggeltől estig az egyetem épületében zajlott. Órákra ott jártunk, könyvtárban, üres termekben tanultunk. Ha az időjárás engedte, akkor a nagyerdei parkba ültünk ki. Négy évig egymás közelében éltünk, ha kellett, segítettük egymást. Megéltük az ősi tapasztalatot, miszerint lakva ismerjük meg egymást. Pár év alatt meggyőződhattünk kinek-kinek a rendszeretéről, szorgalmáról, baráti kapcsolatteremtéséről, humán érdeklődéséről. Kiderült, ki vallásos, kinek és mivel segíthetünk hite gyakorlásában.

Harmadéves korunkra el tudtuk dönteni, hogy vállaljuk-e kapcsolatunkat egy életre. Kati is, én is hétgyermekes családból jöttünk, volt tapasztalatunk arról, hogy mit jelent családban élni. Ez – előéletünk folytán – természetesen adódott, nem kerítettünk neki elméletet. Illetve csak annyit, amennyi a hűséghez hozzátartozott. Több mindenben különböztünk – ezt évfolyamtársaink is megmondták –, de a hűséget minden helyzetben megtartottuk. Ez számunkra becsületbeli ügy volt. Művészet volt-e? Nem mennék bele. Nyilván igyekeztünk. Ha igyekszik az ember, akkor fontos a másik személye, annak a vágyai, gondjai. Ha rájövünk, hogy hibáztunk, akkor igyekszünk alkalmat, módot találni a javításra, a változtatásra, kiengesztelésre.

A Bokor miatt Katinak nem volt könnyű az élete, hiszen tanári munkája mellett a gyerekekkel ő törődött, miközben én sokfelé mozogtam, csoportjaim voltam, időről-időre ő is benne volt valamelyikben. A szűkebb és tágabb képviseltek és az egyházban folyó küzdelmek miatt, a legnehezebb időben, volt olyan hónap, amikor 13 estém volt foglalt valamilyen okból, és persze, ezekre készülni is kellett. Mondhatnám, mert át is éltük, hogy ezek embernyúzó idők voltak. Példaképem, Marcel Légaut azt írta, hogy a családos embernek nem szabad megszorítania övét. Én elég sokszor megtettem ezt, és időnkint nem volt könnyű azt bizonygatni, hogy az Egyházért tesszük mindezt, amikor világos volt, hogy az Egyház másként cselekszik, és cserbenhagyja legjobb gyermekeit – és most nem magunkról beszélünk, hanem azokról, akik sokkal többet szenvedtek, és láttuk, hogy mennyire károsodtak. „*Chante l'amour a voix basse et tout haute la liberté.*” Nem könnyű halkan énekelni a szerelemről úgy, hogy harsányan hirdetjük a hit szabadságát. Victor Hugo tán megbocsátja, hogy kölcsönvettem egy lírai mintáját, de át kellett élnünk azt a benső küzdelmet, amikor egyszerre kell szeretnünk és mintegy megtagadnunk a mieinket. Ha valaki ellenzi ezt, nézze

meg, milyen lista áll Lk 14,25-ben, aztán tegye azt, amit a lelkiismerete diktál akkor, amikor esetleg szép még lehet, de okos már nem.

Miért csatlakoztál a Bokorhoz, és mi volt az idők során, ami miatt esetleg máshogy láttad a dolgokat, mint az a Bokorban szokásos volt?

Nem csatlakoztam a Bokorhoz, mert 1951-ben még nem volt Bokor, majd csak húszegynéhány év múlva lesz. Bátor papok voltak, akik felelősséget éreztek hitük átadásáért, és vallásilag fogékony gimnazisták, egyetemisták, akik nem hagyták cserben az egyházat. Megőrizték hitüket, megvallották, ha kellett, és bíztak abban, hogy a megváltozott világban is élni tudnak napi munkájuk tisztességes végzése folytán. Ma már sok törekvés, helytállás tudható, talán szebb is, mint volt. A közösségteremtés formái még nem újultak meg, hagyományos hit élt bennünk, és ezt könnyen kikezdték az új idők új dalai, annak a felismerése, hogy a félreismert kereszténység a háborúval, az istentelen emberirtással olyan örökséget hagyott ránk, amelynek az alapján szinte lehetetlen volt érvelni az evangélium társadalmi igazságáért. Sokan el is hagyták hitüket – félelemből, csalódásból, megélhetési gondok miatt, szegyenből vagy tudatlanságból, hiszen az új gondolatok vagy hiányoztak, vagy nagyon gyorsan megkapták az elítélő modernista jelzőt, ha nem még rosszabbat.

A hitbuzgalomnak a 21. századra már elfogadott formái mellé még nem csatlakoztak (ha voltak) a megújulásnak a múlt század elején már kibontakozni kezdő csírái. A személyi kultusz éveiben az információs szűrőn kevés használható anyag jött be az országba. A munkáspapi mozgalom dokumentációját viszont már belül, azaz tőlünk kobozták el. A hazai vallási könyvkiadás is ellenőrzött keretek között mozgott. Külföldi utakról behozott vagy külföldi kapcsolatok révén bekerült könyvek, folyóiratok jelentettek segítséget a tájékozódásban. Az ötvenes évek második felében magunk próbálkoztunk plébániai keretben a Vigília terjesztésével, ami igazában arra volt jó, hogy az elhárítás megfigyelje, kik mozgolódnak a sajtó körül. Időszerű ismeretek hiányában mind a szellemi, mind a közösségalkotó tevékenység erősen meggyengült vagy meg is szűnt. Izolált, kevesek által gondozott, kis létszámú, szervezetlen csoportok léteztek, amelyek alaposan megszenvedték az ismétlődő adminisztratív tisztogatásokat.

Ebben a világban jelentett változást a Vatikáni Zsinat új teológiája és a laikusok ezt kísérő szerepvállalása az egyház életében. A zsinati dokumentumokat először nyelveket tudó papok tették közzé gépelt formában. Így olvastuk Bulányi György fordításában, jóval a nyomtatott példány előtt az egyházzal szülő *Lumen gentium* enciklikát, amely az *Apostolicam actuositatem* kíséretében távlatot adott a nép tevékenysége számára. Végül is megjelent a teljes zsinati anyag, ösztönzést nyert a biblikus szemlélet, teret kapott a lelkiismereti szabadság, az ökumené szelleme, amelynek révén az

addig másodrendűként kezelt vallási társadalom célokat tűzhetett ki, munkát vállalhatott és átérezhette hatékonyságát a hitanyag feldolgozásában, társadalmi megjelenítésében, sajátos „laikus” szempontjai érvényesítésében. Bulányit egyre többen követték, és olvasták egymás után megjelent köteteit. Megpróbálkoztunk a KIO [Keressétek az Isten Országát!] külföldi megjelentetésével, sajnos eredmény nélkül. Ennek egyik oka a munka nagy terjedelme volt. Török Jenővel álltunk kapcsolatban, de az *Opus Mystici Corporis Verlag* (OMC) kisebb terjedelmű művekre volt berendezkedve, és a terjedelem problémáján kívül azt is tudni lehetett, hogy ha kiadja Bulányi írását, akkor el fogja veszíteni hagyományos egyházi támogatóit. 1968-ban Párizsban és pár évvel később Bécsben magam is igyekeztem érvelni a kiadás mellett, de az is érthető volt, hogy az OMC-füzeteket csak fékezett modernitással, korlátozott méretben és mennyiségben tűri el a magyar ellenőrzés. Maradt tehát Vadas Éva és mások gépelési munkája révén a KIO újabb és újabb javított előállításai, ami korlátozta a terjesztés méretét. Ebben csak a kilencvenes évek elején történt változás.

Nem a Bokorhoz csatlakoztam, hanem őriztem a még Miskolcra Orosz Árpáddal indult és Debrecenben Bulányival folytatódó, majd a letartóztatások miatt jó időre megszakadt kapcsolatomat. Bulányi írásaiból ismeretes a kétszemélyes formából egyre jobban szélesedő kapcsolatok története, amely együtt járt új közösségek létrejöttével. Bizonyos idő után célszerűnek látszott nevet is adni a hálózatnak. Azt javasoltam, hogy ne törjük nagyon a fejünket. Ha Isten megáldja törekvésünket, akkor az elhárítás majd felfektet egy dossziét, és az arra írott név legyen a miénk. Nem így lett, a beszélgetésekből kialakult a Bokor név. Nem elleneztem, bár tudtam, hogy az intézményesülésnek megvannak a maga hátrányai. Az évek során óhatatlanul felmerülnek vitatott kérdések, személyi problémák, de ezeket rendezni tudtuk.

Mik voltak életed során tipikus belső feszültségkezelési és külső konfliktuskezelési módszereid? Például a túrázás? És más módok?

Ezekre a kérdésekre csak példákkal lehet hasznosan válaszolni. Kulcsszavak azonban adhatók. Például: Időre van szükség a gondolkodáshoz. A tisztázatlan, meg nem értett dolgok tovább növelhetik a feszültséget. Amíg nem világos, hogy mi a helyzet, addig inkább fektessük a problémát. Meg is álmodhatjuk a teendőket. A szakmából tudjuk, hogy a gondolattalan séta, laza pihenés, más téma felé fordulás hirtelen adhat ötleteket. Nem tudjuk, mi megy végbe az értelemben, az érzelemben, de adjuk meg a lehetőséget a szabad kibontakozásra. Akár írunk, akár csendben maradunk, szellemünk akkor is jár. Ez nagyon titokzatos dolog. Így születnek a „semmiből új világok”. Az alvás az élet nagy ajándéka: mindennapi fizikai, értelmi, érzelmi, lelki újjászületés. Ne akarjuk megmagyarázni bensőnk titokzatos munkálkodását, inkább használjuk. Hagyjunk

neki bőven időt, segítsük a témához illő ösztönző körülményekkel.

Ha másokkal kerülünk konfliktusba, akkor igyekezzünk megérteni, mit jelent a téma a másik számára. Hogyan jelentkezhethet az ő előélete következtében, milyen hatást várhatunk tőle és miben segíthetjük. Ne kapkodjunk, ne csapkodjunk, ne vágjunk bele a mondókájába, mint egy rossz riporter, aki nem hagyja beszélni az alanyt, s így nem is fogja megtudni, mi jár a fejében, a végén semmit sem fog megtudni. Páros kapcsolatban egy életre elromolhatnak az érzelmi és értelmi lehetőségek. Ennek a „finom szerkezetek”, a látszólag „gyenge kölcsönhatások” világában van katasztrófaelméleti jelentősége. *J'ai froid*. Fázom – suttogja a magára maradt asszony, akinek a férje nem akar rendesen befűteni, és aki tudja, hogy már sohasem fogja eljátszani a zongorán azokat a darabokat, amelyeket fiatalasszony korában eljátszani tervezett. Olvassunk Tolsztojt, Balzacot, szerelmi történeteket, mert hitünk is szerelmi történet, *amor sanctus*, ami nem zárja ki az *agapan* [szeretni] miatt a bizalmas viszonyt jelentő *philein*-t [kedvelni]. Egész embernek kell lenni, nemcsak szerzetesnek, aki valamiért – ő úgy tudja: szentért – megcsönkította önmagát. Minthogy azonban nem vagyok hivatásos pszichológus, ezt a témát, amelyet a szakemberek sokkal jobban ismernek, lezárom.

Dolgozni kell, türelmesen végezni mindennapi megszokott, szerény feladatainkat. A rendszeres munka oldja a feszültséget. „*Early to bed, early to rise*” [magyarosan: Korán kelj, korán fekj] – tanácsolja a kezdők számára írott angol nyelvkönyv. „*Le travail fait la gaité*” – A munka vidámmá tesz – verseli Victor Hugo. Azzal fejezem be, hogy a jó munkához idő kell. Idő, sokszor sok idő. Elég primitív és profán, ugye, de jó kis közmondás. Nyelvészeti szempontból aláhúzom, hogy a primitív nem azt jelenti, hogy tökéletlen vagy hülye, hanem azt, hogy *ősi*.

Ma is azok a módszereid, mint hajdan?

Lényegében igen, de talán türelmesebben, körültekintőbben, önkritikusabban. A türelmetlenség az idősödő ember egyik gyenge pontja. „Miért nem értik meg a fiatalok azt, ami teljesen világos?” – morogja valaki. Azért, mert még nem tapasztaltak eleget, vagy figyelmetlenek voltak. Szokták mondani, hogy a fiatalok azt *hiszik*, hogy az öregek szamarak, miközben az öregek *tudják*, hogy a fiatalok azok.

A túrázásban mi a legjobb érzés számodra? A magány? A természet? A teljesítmény? Csodás szokás, amely kombinálja ezeket? Nyolcvan felett is elvárod magadtól a Kinizsi 100-at?

Tízéves koromban, apámmal sétálva, maga a séta, az együttléte számított. Ezután jött a háború. Az út szélén fel nem robbant lövedékek hevertek. A Tállya előtti árok szélén lévő gránát, úgy látszik, nagyon megmaradt a fejében. A túrázás egy ideig nem volt időszerű, hiszen a turistajelzésekkel senki sem foglalkozott. 1946 után kinyújtottam a csápjaimat, és – Miskolcon lakva –

elkezdem, egyedül, a Bükk felfedezését. Turistafelszerelés semmi, bakancs vacak, néha szakadt, menni viszont lehet, sokat, messzire, gyorsan, nagyokat futva, mint azok az őzek, amelyek felriadva, tíz másodperc múlva már a másik hegyoldalon robogtak. Ha valakit még egyéb apróság érdekelne ebből a korból, olvassa el Pálinskásné Szeredai Orsolya apukájához írott levelemet, amit Simonyi Béci vagy Véghné Györgyi feltett a Bokor honlapjára. Sok romantikus élményem van a Bükk – magasságához képest – vad világból. Amint látható, egyedül szaladgáltam az erdőben, bár időnkint elkísértem apámat gombát szedni.

Egyetemista koromban csak elvétve túráztam, nagyjából húsz év telt el, amíg Jocóval kerékpárutakra indultunk. Amikor ő 17 éves lett, úgy ítélt meg, hogy nekivághatunk kettesben egy kétezer kilométeres romániai körnek. Meg akartam mutatni neki, hogy milyen ország a mai Románia, kik élnek ott. A kerékpározás igen alkalmas erre, mert az izzadt, poros emberekkel könnyebben állnak szóba az ott élők, mint egy fenyőgallyakkal, esetleg más jelekkel díszített gépjárműből kihajló, érdeklődő autós turistával. Jó kis út lett, napi 80-100 vagy több kilométeres szakaszokkal. Budapestről indulva, Temesváron átkerekezve, Orsovánál hagytuk el a Kárpát-medencét, majd Craiova, Bukarest következett, Predealnál vissza, Kolozsvár, Nagyvárad, Nagyszalonta után Gyulánál kereszteztük a határt, és még az éjszaka – 50 km után – befejeztük az utat. A következő évben már a 13 és fél éves Pepével bővítettük az együttest. Pestről Kassán és Poprádon át Krakkóba mentünk. Visszafelé utunkba esett Wadowice. Látom, amint ott ülünk valami italmérés előtt, anélkül, hogy tudnánk: nem régen itt járt Karol Wojtyła is. A Budapest-Krakkó utat a következő évben alternatív módon, Dobsinán át, megismételtük. Akkor a Vág völgyén jöttünk vissza.

A következő évben a Balti-tengerig akartunk felmenni. Álmunkból a Charta '77 utórezgése íblesztettek fel. Rosszul mondom: altattak el 12 évre, ugyanis addig piros útlevelet sem kaptam. Bánatomból Kati tárgyilagos szavai gyógyítottak ki: „Most legalább megismered saját hazádat.” Ehhez újabb körtúra kellett: magyar kétezer, ezúttal már 3 gyerekkel. Nagy élmény volt. Az „elvonókúra” révén olyan helyekre jutottunk el, ahová valószínűleg soha nem mentünk volna. Közben megnöttek a fiúk, nélkülem is elboldogultak, Pepe hétezer fölé is eljutott. Maradtunk hárman: Kati, Ági és én. Következett az 1080 kilométeres Országos Kék Túra. Hármásban minden centiméterét (még többet is) legyalogoltuk.

1993-ban nyugdíjba mentem, illett, hogy az öregkori depresszió és elsatnyulás elkerülésére teljesítménytúrázni kezdjek. Sokkal többet szerettem volna így járkalni, de havi egy alkalomnál többre igen ritkán futotta. Hogy mi jó ebben a gyötrődésben, azt csak tapasztalatból lehet tudni. Tájak, emberek, élmények és minden, ami eszedbe jut, amikor szuszogva rovod az ösvényeket. Nem azzal törödsz,

hogy van-e vízhólyag a lábadon: egy idő után nincs. A Mátra gerincén a fogorvosodra gondolsz, aki a lenti bányában raboskodott. A Fekete-Körös partján az anyósodra emlékezhetsz, aki életében egyetlen egyszer volt szanatóriumban, a Gyula melletti Városerdőben. Este nyolckor szimatolni kezdesz, hogy mikor érezd meg a medvehagyma illatát a Gerecsében. A túrákon megjelenik egész életünk, tájak, emberek, történetek. Ennek hatására kezdtem beszámolókat írni. Kár, hogy nem tettem hamarabb. Jókedvűen, könnyen fogalmaztam, talán úgy, mint Mikszáth tette, amikor országgyűlési tudósításait írta. Valamit kiragadtam az idő kezéből, mégha nem is mindent és nem is örökre.

A Bokor nem sportegyesület. Nem azért hoztuk létre. Másért kellett. Ha Bisztrai Gyuri nem leplez le, ma sem tudnák, hogy Kinizsit teljesítettem. Dehát a Kinizsi különleges esemény, ma emblemikusnak mondanák: minősítés a fiataloknak, igazolás az aggastyánoknak. Van nehezebb túra is, szebb vonalvezetésű is, viszont rangot ad. De ha már le vagyok leplezve, azért valamit sejtetni akartam abból, hogy vannak előzményei és párhuzamosságai is. Pár évig rendszeresen szerveztem Bokor-kirándulásokat. A kezdeti felfutás után elapadt a résztvevők száma. Kiss Jozsó és családja új emberekkel folytatta a túrázást. Az új csapatban azonban – rajtuk kívül – alig van Bokor-tag. Úgy látszik, hogy alkatilag mások vagyunk.

Életem első Bokor-lelkigyakorlatát Te tartottad, (Pilisszentlélek, Havasy Gyuszi bácsi, 1974-75 táján). Reggeli indításként a Népszabadságból elmékedtél. Hogyan alakult ki benned az a határtalan szabadság, rugalmasság, találékonyság és ráérzés, amellyel gondolatokat és embereket kezelsz?

Nekem nincs eleve szent és profán, csak létező vagy nem létező, igaz vagy nem igaz, a többi majd kiderül. Meglep, hogy emlékszel a pilisszentléleki találkozóra, bár az utóbbi időben sok mindenről kiderült, hogy volt, mégsem emlékeztem már rá. Nos, mást mondok. Amit most mondok, azt tudtam, de a biztonság kedvéért utána néztem a The Telegraph 13 évvel korábbi számában. Az történt ugyanis, hogy 1982-ben Tápiószelén tartottam lelkigyakorlatot. Éppen akkor tört ki a háború Anglia és Argentína között a Falkland-szigetek birtoklásáért. Argentína elvesztette a háborút. A hírt a Magyar Nemzet azzal egészítette ki, hogy Robert Runcie, Canterbury érseke, a londoni Szent Pál katedrálisban a háború befejeztével arra kérte az összegyűlteket, hogy imádkozzanak mindkét fél halottaiért, és egyben azokért az argentin és brit anyákért, akik elvesztették fiaikat. „Szent Olvasmány a Magyar Nemzet című napilapból” – terveztem a liturgikus szakaszt, amiből semmi sem lett. Házigazdánkat ugyanis már figyelmeztethették valamire, és önmaga állami és egyházhűségét azzal fejezte ki, hogy teljes misemondó öltözetben ült közénk, és maga hozta a hivatalos napi szövegeket. Nagyon bánatos voltam, hiszen az érsek magatartása meghatott, evangéliumnak tartottam. Nem véletlen, hogy a

vaslady dühöngött a hír hallatán. Én viszont rendszeresen elbögöm magam, ha kiengesztelődésnek vagyok tanúja. A megbékélés hiánycikk olyan világban, ahol gyakorta nem tudunk bocsánatot kérni.

A kérdés harmadik mondata a riportalany iránti elfogultságról tanúskodik. A kérdező, úgy látszik, nem ment fel a főszerkesztőhöz a harmadik emeletre. Hogyan alakul ki a kérdésben említett magatartás? Alkati kérdés: szeress beszélgetni, figyelj másokra. Szegényekre, idősekre, fontos emberekre és jelentéktelenekre. Mindenkire. Gimnazistaként támasztottam az ajtófélfát Görömböly-Tapolcán Ibi néni konyhájában, strand után, hogy meghallgassam őt, iskolatársam magára maradt anyját. Nem az első eset: elmélkedéseimben, különböző helyeken bukkannak fel beszélgetőpartnereim. Általában egyszerű emberek. Érdekes szavakat használó idős asszony Nógrádsipekről, alkalmi társalgó Kétybodonyból, olasz ösökkel bíró asztalos Szikszórol, szolgálatos rendőr Sellyéről. Hagyok még helyet másoknak is. Pesti, utcai ószeres ismerősömet kérdezem: – Hogy megy az üzlet? – Nem nagyon – válaszolja –, a múltkor is elmentem egy idős emberhez a lakására, mert hívtott. – Na, és lett üzlet? – A fenét. Tudja, miért hívtott? Beszélgetni akart. A városi flaszterről egy szempillantás alatt eljutunk egy ember lelkéig. Mivelhogy „azért utállak benneteket, pszi-vel kezdődő foglalkozást űző embereket, mert problémákat láttok és megoldást kerestek, az életben azonban tragédiák vannak, és irgalomra van szükség” – mondta Pilinszky, és tolmácsolta Popper Péter. Tessék körülnézni. Vezess naplót – akármilyet! Móricz Zsigmond a zsebéből előhúzott villamosjegyre firkált néhány szót, és az ötletből regény lett. Na, jó, túlzás. De miért ne? Olvasni, írni, hallgatni, járkálni, kocsmában vitázókra figyelni. Simone Weil is kocsmázott tanár korában. Ötödik pecsét? – Hm? Gilbert le Mouel megfigyelte Istent, amint a metróban utazott, Isten pedig a sokféle metrótutast nézegette. Pégy szabadverseit a Vigilia közölte abban az átkosban, amely állítólag totál istentelen volt. Valakiknek, nyilván. Sokat adnék érte, ha újból megtalálhatnám azokat a lapokat.

Életed vége felé téged is elérni látszik az az élettapasztalat, hogy a jó szándék nem mindig tud eredményt elérni, sőt, az életben talán több a sérülés, mint a megnyugtató emberi kapcsolat. Hogyan tudsz ezzel az ősi emberi érzéssel (szorongás? rezignáltság? nem tudok egyetlen szóval nevet adni neki) számot vetni, kompromisszumot kötni?

Közismert tény, hogy a pokolba vezető út is jó szándékokkal van kikövezve. Az igyekvő ember, még ha keresztény is, rengeteget tud hibázni. Keserűen lógatod a kezedet, mert nem tudod megölelni, akit szeretnél, hát még ha eszedbe sem jut, hogy ilyen egyszerű lenne a megoldás. Megírtam már, hogy mennyire irigyeltem Bandit, a fogorvosomat, akinek az asztalán folyton szólt a kistrádió, akinek az árnyéka ott

mozgott az üvegajtó túlsó oldalán, aki nem akarta megváltani a világot. Aki egyaránt gyógyította a hívót és az ávóst, mert a gyógyításra tette esküjét, de nem keverte össze a kétfajta embert, jóllehet saját bőrén tapasztalta, mi az, amikor ember embernek farkasa, és az egyik azt kívánja, hogy a másik dögöljön meg. A teológiai művelt keresztény, akinek világos a mindentadás törvénye, a testvérszeretet, sőt ellenségszeretet meg miegymás, milyen rohadtul (szándékos szövegezés!) tudja érezni magát, amikor kis piszkos lelkével látja a mozgó árnyékot, és azt szeretné, hogy ő is tudjon megmozdulni – tékozló fiúként vagy valami másként –, hogy felszabadultan élhessen tovább.

A problémátlan lelkek üdvözült mosollyal járkálhatnak, ilyenek is vannak. Ez az ő dolguk. Nekem megvan a magam baja, és ezen a szenteltvíz sem segít. Tán még Isten sem, ha Pálnak, *szent* Pálnak, sem segített. Úgy látszik, hogy az örök küzdelem jelent megoldó meg-nem-oldást. Az örök szembeüszást, különben megdöglöm. Nem kötök kompromisszumot, naponta kezdem újra az életet. Nem beszélek sokat róla, általában inkább semmit, ez magányos belső munka, nekem van fenntartva. Amíg ez megy, addig nem leszek Nobel-díjas regény vallásos szörnyetege. Addig örülnek, ha látnak az emberek, mert a küzdelem őértük van. Szorongás, rezignáltság? Keljünk fel korán, ússzunk húszt hosszat, ha kell, igyunk utána egy kávét. Ha úgy akarjuk, akkor fussunk néhány kört, hogy kiizzadjuk magunkból a keserűség szürkességét. Ha az sem megy már, akkor ott vannak „örök barátaink”, elődeink a hitben és gondolkodásban. Amíg kezünkben van az élet, addig élünk.

Mit tanácsolsz a nálad fiatalabbaknak, miben bízzanak az élet során, és miben bizakodjanak kevésbé, azaz óvatosan?

Támaszkodjanak a megismert tényekre. Ezt nagyon tág értelemben gondolom. Beleférnek a tudományok kísérletileg igazolt tételei. A kísérleti igazolás nagyon fontos. *Bis repetita placent.* [Ami kétszer előfordul, azt elfogadjuk.] Ami megismételhető, bárki által megismételhető, azt – emberileg – biztosra vehetjük. A hit területe kényesebb. Itt azt kell figyelni, hogy a következményei az életet szolgálják-e, mivel nem követhető olyan elmélet vagy vallás, amely az emberiség pusztulását idézné elő. Élő embernek maradni kell a Földön. Amíg lehet. Proféták, megváltók esetén nagyon ajánlatos az óvatosság, éppen ezért: nézzük meg, melyek a tanítás gyümölcsei. Szemfényvesztés kerülendő. Valakik életvitelszerű hűsége jó bizonyíték, ha nem vezet ellentmondásra, értelmetlenségre. Akár tetszik, akár nem, mindig hasznos a józan észre támaszkodni egy tetszetős misztika ellenében.

Mit tartasz életed legfontosabb öt eseményének, átélésének, tapasztalatának?

Párválasztás – Foglalkozás választása – A Hegyi Beszéd követése – Közösséghez tartozás – Az önállóság megtartása.

(Folytatjuk)

DÉSI JÁNOS

KETTESBEN PÁTER BULÁNYIVAL

"Csináljuk meg itt azt a világot, amelyikben jó élni!"

Bár a legutóbbi időkig Magyarországon legfeljebb csak gyalázkodó írások láthattak napvilágot róla, mégis sokan tisztelik és szeretik. Bulányi György piarista, a bázisközösségek első magyarországi szervezője. Neve köznévvé vált. Jelentette-jelenti azoknak az embereknek a csoportját, akik Jézus Krisztus szellemében akarnak élni a Földön. Az már csak a sors kegyetlen ironiája, hogy nemcsak a "klerikális reakció" elhalásáért dolgozó állam üldözte őket, hanem a katolikus hierarchia is. Budapesti lakásán beszélgettem vele.

- Sok szót nem érdemes az élettörténetemre vesztegetni
- mondja -, hiszen nemrég jelent meg erről egy könyv. Röviden annyit tizenkilencben születtem, polgári családban, harminchatban érettségiztem a piaristáknál, magyar-német szakos tanár lettem, negyvenháromtól hat éven át tanítottam a rend különböző gimnáziumaiban. 1945 kora tavaszán találkoztam a kisközösségi-bázisközösségi mozgalommal Debrecenben. Ott járt egy horvát jezsuita, akinek sikerült munkásfiúkból, munkáslányokból, diákokból, értelmiségiekből egy-egy kisközösséget összeszedni, öt-hat fővel. Mikor neki tovább kellett mennie a Szovjetunióba, a diákcsoportot rám akarta bízni. Én megkérdeztem tőle, miért kell ezt csinálni, s erre ő azt mondotta: mert olyan idők jönnek, amikor Jézus Krisztus egyháza, azaz a Jézus gondolatát hordozó egyház csak ilyen kisközösségekben maradhat meg úgy, hogy ezeknek a kisközösségeknek szigorú konspirációs szabályok szerint, illegálisan kell majd működniük. Én akkor ez elhittem neki. S azóta is szervezzük a kisközösségeket. Az államosítás Debrecenben ért. Negyvennyolcban egyetemi lelkészé tettek. Ötvenkettőben Rákosi begyűjtött; életfogytiglani börtönre ítélte az első kisközösségi perben. 1961-ben szabadultam. Csak szállítómunkásként helyezkedhettem el, hiába tudtam nyolc nyelvet. A nyugdíj előtti utolsó tíz évben fordításból éltem, de hivatalosan nem álltam munkaviszonyban, úgyhogy 900 forint volt eleinte a nyugdíjam. Ma már 3500, mert ennél kisebb nyugdíj nincs. Utoljára Nyugaton 1939 augusztusában jártam. Tegnapig, tehát ötven és fél éven keresztül nem volt útlevelem.

- Tegnap kapta meg?

- Tegnap. Tavaly decemberben kezdtem el az új harcot érte. Bűbajos történet. Megtudtam, hogy azért nem

adnak útlevelet, mert büntetve voltam, büntetett előéletűnek számítok az 1952-es Jónás-tanács által kiszabott életfogytiglani miatt még mindig. Októberben az Igazságügyi Minisztérium értesített, hogy kegyelemből nem tekint tovább büntetett előéletűnek. Beszélnek a koncepciók perében elítéltek rehabilitációjáról, de ez csak duma. Engem egy hatalmas koncepciók perben ítélték el, és 1989 végén az Igazságügyi Minisztérium erről még semmit nem tud, ám a politikai változások hatására kegyelmet gyakorol. Nem tekint büntetett előéletűnek. Elmentem a rendőrségre, bemutattam ezt az írást és akkor kezdődött az újabb huzavona. Ők erről nem kaptak értesítést, nem adnak útlevelet. Akkor azt mondtam, hogy ezt a történetet bármelyik napilap megveszi tőlem. Egy óra múlva odaadták az útlevelet.

- Ha jól értem, '53 óta nem jutott idő egyetlenegy koncepciók kisközösségi perben elítelt áldozat rehabilitálására?

- Idáig a kommunisták rehabilitálták a kommunistákat. De a magyar börtönöket nem a kommunisták töltötték meg. Ők legfeljebb öt százalékot tettek ki, úgyhogy 95 százalékkal még nem történt semmi.

- Ön nemcsak elindítója a magyar bázisközösségi mozgalomnak, hanem szellemi atyja a "bulányistáknak", ahogy magukat nevezik, a Bokornak. Mi is ez a Bokor és mit jelent az, hogy bázisközösség?

- A bázisközösség formailag annyit jelent, hogy nem ezer vagy tízezer ember van benne, hanem annyi, amennyi egy asztal körül elfér. Ők rendszeresen találkoznak. Tartalmilag nálunk az határozta meg a kisközösségek születését, hogy '48-ban államosították az egyházat. Elvették tőle majdnem minden életlehetőségét, beszorították a templomba, képtelen kontraszelekción kényszerítették rá. Létrehozták azt a lehetetlen helyzetet, amelyet a papi önirónia így fejez ki: kifejlődött az a lelkésztípus, aki hat napon keresztül láthatatlan, a hetediken pedig érthetetlen. Ilyen körülmények között a bázisközösségek fönt akarták tartani a hitet. Meg akarták teremteni azt a fórumot, ahol a papok és a nem papok nyugodtan, szabadon beszélhetnek. Mert az elmúlt fél évszázad alatt a hívő embernek hangosan csak hazudnia volt szabad, ha jót akart magának. '52-től letartóztatások sorozata jelzi sorsunkat. Az első kisközösségi per 1952-ben, az utolsó 1961-ben folyt. A magyarországi kisközösségek egyik voltak abban, hogy hitre kell nevelni az embereket az általános elaljasodás korában is - vagyis akkor, amikor mindenki azt hazudja, ami a biztonsága és a karrierje érdekében szükséges. Vastapsol Rákosi Mátyásnak és vastapsol mindenkinek. Mi megteremtettük azoknak az embereknek a szigetét, akik tükörbe tudnak nézni anélkül, hogy köphetnékjük támadna. Arra jöttünk rá, hogy az, amit Jézus akart, az más, mint a vallások. Mit akart Jézus? Isten országát. A vallások tulajdonképpen a mindenkori hatalmi rendszer alrendszeri. Trón és oltár szövetsége jellemzi a vallásoknak a társadalomba való beilleszkedését. A lényeg szerintünk az, hogy

társadalmon belül az emberek kisközösségekben élő csoportjai megpróbálják annak a társadalomnak az építését, amelyben nincs szükség katonára, rendőrré, börtönőrré, pofozkodásra. A kisközösségek a maguk körében az emberiségnek azt a régi álmát kívánják megvalósítani, amiről a próféták álmodtak, vagy amiről Marx álmodott: amikor a kardokból ekevasat kovácsolnak.

Mit jelent az egyén számára, ha egy bázisközösséghez csatlakozik?

- Van egy alapvető tételünk. Azt mondjuk, hogy az Istenhez igazodásunkban, vallásosságunkban nem vagyunk hajlandók zárójelbe tenni azt a tényt, hogy a hatalmak évről évre annyi millió dollárt fordítanak gyilkolásra, amennyiből az éhezőket meg lehetne etetni. Szerintünk az élet asztalához oda kell ültetni az egész emberiséget. Aki a mi programunkat vallja, az nem siránkozhat, hogy "ó, Istenem, milyen szegénységben és nyomorúságban élünk", mert e szegénység és nyomorúság ellenére mi még mindig a félmilliárd leggazdagabb ember között vagyunk. Úgyhogy, aki a Bokorhoz tartozik, annak rendszeresen támogatnia kell az éhezőket. Másrészt meggyőződésünk: azt az életszínvonalat, amelyre az elmúlt évtizedek során eljutottunk - nem vagyok hajlandó irgalmasabb kifejezést használni -, gyerekek legyilkolása árán értük el. Ez a nemzet öngyilkossá vált azért, hogy az életszínvonalát emelje. Három-négy feleség, három-négy férj és lehetőleg egyetlen gyerek se. Ez egy erkölcsileg szétrohadt ország. Itt nem a gazdasági bajok az elsődlegesek, hanem az, hogy nincs annyi szeretet-erő a nemzetben, hogy vállalja azt, amit kell. A Bokorban nem ritkaság a hét-nyolc-kilenc-tíz gyerekes család sem.

- Milyen emberek csatlakoznak a Bokorhoz?

- A pszichológusoknak talán volna valamilyen kategóriájuk, én azt mondom, hogy a beleválók, akik ki tudnak tartani. Nem a nagyon jámbor emberek, nem a templomot bújók, rózsafüzért morzsolgatók, hanem olyanok, akik tükörbe akarnak nézni.

- Mit csinálnak másként a többi emberhez képest a Bokor tagjai?

- Rendszeresen találkoznak, beszélgetnek. Az elmúlt fél évszázad alatt nekünk csak nem látható dolgokra volt lehetőségünk. A harmadik világ szegényeit is csak észrevétlenül támogathattuk. A közösségeink táplálásához szükséges teológiai irodalmat szamizdat formájában kellett készítenünk. Az elmúlt években a szeretetet tanuló és a szeretetet a titkosrendőrségtől le nem fűlelhető módon gyakorló társaság voltunk. Most viszont érezzük, lépnünk kell. Mert ami idáig hősi tett volt - hogy összejöttünk -, ma már nem az. A szeretetnek olyan látható cselekedetekben kell megnyilvánulnia, amelyekre mások nem pályáznak. A deviánsokat, az elhagyott gyerekeket, az alkoholistákat, a drogosokat akarjuk felkarolni.

- Nem maradnak munka nélkül. Jócskán lesznek még egy darabig ilyen feladatok, a helyzet ebben csak rosszabbodni fog. Viszont sok minden más átalakul mostanában. Hogyan érzi, a mai politikai változások segítik ilyen közösségek tevékenységét?

- Az államhatalom a liberális érdektelenség állapotába jutott el a kisközösségekkel kapcsolatban. Tavaly május óta komolyan veszi az alkotmányt és a vallásszabadságot. Mindez azonban az állam és a kisközösségek viszonyára jellemző, a hierarchia és a kisközösségek viszonyában ilyen irányú változás nem következett be.

- Tehát a katolikus egyházzal továbbra sem javult a kapcsolatuk?

- A helyzet az, hogy a kisközösségek 1980-ig mind az államhatalom megítélése szempontjából, mind az államhatalom által kényszerített hierarchia szempontjából egységesen elítélt szervezetek voltak. 1980-ban II. János Pál pápa levelet írt a magyar katolikus egyháznak, s ebben mint a hívők gondozásának egyik formáját javallta a kisközösségi munkát. Ekkor a hierarchia kénytelen volt váltani, és Lékai László prímás megegyezett a vallás elhalása érdekében dolgozó hatalom államtitkárával, Miklós Imrével abban, hogy kettéosztják a kisközösségeket. Az egyik felére igent, a másikra nemet mondanak. Ez utóbbi vonatkozott a Bokorra. E megkülönböztetésnek az az oka, hogy a Bokor a maga történeti-gondolati fejlődése során eljutott oda, hogy Jézus tanítványának lenni és embergyilkolásra vállalkozni: abszolút ellentmondás. Hiszen a jézusi tanítás lényege: nem ismerek különbséget barát és ellenség között. "Szeressétek inkább ellenségeiteket!" - mondja Jézus a Hegyi beszédben. Így lettek jó kisközösségek, amelyek engedelmeskednek a hierarchiának és rosszak, amelyek megtagadják a katonai szolgálatot és nem engedelmeskednek a hierarchiának.

- Mi lett ennek a következménye?

- 1981-ben a Bokorhoz tartozó öt papot a hierarchia fölfüggesztette papi működése alól. 1981 végén engem egyházi törvényszék elé idéztek és '82 nyarára a magyar püspöki kar az egyházi törvényszék ítélete alapján megfogalmazta a maga álláspontját: tanításom eltér a katolikus egyház tanításától és ezért megvonja tőlem a nyilvános papi működés jogát. Ugyanakkor felszólították az egyházmegyék papjait, hogy határolják el magukat tőlünk. '82 májusában tartottak egy ifjúsági találkozót Nagymaroson, amelyet szentmise zárt le. Ezt Lékai bíboros celebrálta az ott lévő papsággal. Lékai tudomására hozta mindenkinek: a Bokor papjaival nem hajlandó együtt misézni. A többi kisközösséghez tartozó pap választásra kényszerült, velünk lesznek szolidárisak, vagy csatlakoznak a hierarchiához. A többség a hierarchiához húzott. S lényeges változás a megítélésünkben azóta sincs.

- Azért sok minden más változik a világban. Amikor kijött a börtönből - úgy hallottam -, elhatározta, hogy

még indigóval sem fog írni, nehogy rásüthessék: terjeszti a nézeteit, és újra lecsukják. Az utóbbi időben pedig az Élet és Irodalomban és a Magyar Nemzetben is közreadja gondolatait.

- Még ennek az évnek az elején is úgy látszott, hogy rólam csak gyalázkodó szöveg jelenhetik meg a magyarországi sajtóban. S az, hogy az én szemléletem, látásmódom nyomdafestéket kaphat, hát ez egészen újszerű. Nem számítottam erre. Két-három esztendővel ezelőtt, amikor kierőszakolták a Vatikántól, hogy ismételten állást foglaljanak ellenünk, akkor jelent meg Ratzinger bíborosnak, a hittani kongregáció titkárának hozzám írt levele a katolikus sajtóban. Paskai ezt megfelelőnek találta. Ezt a Magyar Nemzet és a Magyarország is átvette. A katolikus sajtó azonban teljesen elzárkózott attól, hogy bármiféle, bennünket gyalázkodó szövegre válaszoljunk. A Hazafias Népfronttól viszont kaptam egy üzenetet: ők tisztában vannak azzal, nem túl fair dolog, hogy valakiről a sajtó elítélően ír és az meg sem szólalhat. Azt üzenték, hogy fél esztendő múltán lehetőséget adnak arra, hogy válaszoljak. Azóta eltelt két és fél esztendő, de még nem jelentkeztek.

- Ha jól tudom, ön nemcsak a kisközöségekkel foglalkozik, hiszen előadást tart a Keresztény-Zsidó Baráti Körben is. Fontosnak véli az ilyenfajta közeledést, az egymással szemben lévő előítéletek csökkentését?

- Fél század traumám nekem ez. Ha Magyarországon a keresztények keresztények lettek volna, azaz Magyarországon a keresztények nem illeszkedtek volna a Horthy- majd a Szálasi-rendszerbe, hanem Jézus tanítványai maradnak, akkor Serédi Jusztinián hercegprímás nem titokban tárgyalt volna a miniszterelnökkel a zsidók elhurcolásáról, hanem egyszerűen kiadta volna a rendelkezést, és az országból kivezető vasúti sínekre a papok kivonulnak karingben, stólában, zászlókkal és a hívőkkel együtt a vonatok elé ülnek. És ezt még egyik egyházi vezető sem mondta el. Valamikor júniusban a Magyar Nemzetben megírhattam, hogy sajnáljuk és szégyelljük.

- Mostanában sokszor hallani olyan hangokat, nem katolikusoktól, hogy attól tartanak, megint rájuk erőltetik "Mária országát", amikor a katolikus hierarchia próbálja meg akarátát, véleményét rákényszeríteni másokra.

- Kettőn áll a vásár. A hierarchia mindig is kész volt erre. De ez nemcsak rajta fordul. Én azt tapasztalom, hogy a készülődő politikai erők mind mellett vannak, hogy jó viszonyt tartsanak fent a különböző keresztény egyházak hierarchiájával. Élek a gyanúperrel, hogy szerkesztősége majd ki akarja húzni ami beszélgetésünkben azokat a mondatokat, amelyek különben a valóságnak megfelelő képet rajzolnak az egyházak ma is hatalomban lévő hierarchiájáról. Mert minden politikai párt azzal számol, hogy a hierarchiák nagy hatást gyakorolnak az emberekre, mivel milliók fognak úgy szavazni, hogy előtte kikérik püspökük

véleményét. Minden eshetőség megvan arra, hogy a trón és az oltár szövetsége folytatódjék. Ha így lesz, akkor ez mérhetetlen károkat okozhat a társadalomnak.

- Ön a magyar egyházi életnek, akárhogy is nézzük, egyik legmeghatározóbb alakja. Mit gondol, miként fognak önről, mondjuk ötven év múlva a történészek megemlékezni?

- Az egyházi történetírást a hierarchia irányítja és az ötszáz évnél hamarabb nem szokta belátni, hogy tévedett. A civil történetírás, ha megemlékezik életművemről, szeretném, ha azt írná: az volt az érdekessége ennek az embernek, hogy hitt abban; Jézus Krisztusnak szava van a világhoz. Nem azt gondolta, hogy Jézus megváltott minket a Golgotán azzal, hogy vére által kiengesztelte az Istent, aki Ádám és Éva bűne miatt haragudott az emberiségre. Ezen túltette magát. Nem ez jelentette számára a Jézushoz való tartozást. Hanem azt akarta: csináljuk meg itt azt a világot, amelyikben jó élni. Valami ilyesmiről álmodom én.

1990. január 19.

BERTALAN PÉTER

ÁLLAMBIZTONSÁGI JÁTSZMÁK ÉS BOMLASZTÁS (1.)

A belügyi szervek úgy ítélték meg, hogy Bulányi bázisközösségei a veszélyesebbek, és ha elrettentő példát statuálnak, akkor a providások lendületét is fékezik

A magyar katolikus egyház 1945 utáni szenvedésének súlyos következménye, hogy 369 katolikus pap került a pártállam erőszakszervezetének karmai közé.

A maratoni vesszőfutás legkeményebb időszaka 1949 és 1953 közé esett. Az 1949. február 3. és február 8. között a Budapesti Népbíróság a IX. 254/1949 számon lefolytatott koncepció perben Mindszenty József életfogytig tartó fegyházra ítélte. A Mindszenty és Grösz József ellen indított koncepció eljárások az egyház irányításának megbénítását szolgálták. Az érsekek meghurcoltatásának árnyékában egy sajátos állambiztonsági játszma is kibontakozott.

A támadás az állam és a katolikus egyház között 1950. augusztus 30-án megkötött „kényszeregyezmény” indult. A szerzetesrendek működésének betiltása, a rendek tagjainak szétszórása jelentette a következő lépéseket. A pártállam a hit, az egyház szinte teljes megsemmisítésére törekedett.

A Szentszék 1947-ben érkezettnek látta az időt arra, hogy útmutatást adjon a nemzeti egyházaknak az erősödő kommunista befolyással szemben. Így született meg a Provida Mater kezdetű pápai apostoli konstitúció.

Az apostoli konstitúció kiadásának célja, hogy karizmatikus kiségyházak számára a pápa tudtával lehetővé tegye a „föld alatti”, hálózati alapon szerveződő katakombaegyház megszületését Közép- és Dél-Kelet-Európában, ezzel biztosítva a szeparáció elleni harc leghatékonyabb eszközét.

Ez magyarázza, hogy a Provida Mater alapján kibontakozó karizmatikus kisközösségi „mozgalom” megindításánál ott bábáskodott a szervezésben nagy gyakorlattal rendelkező Bulányi György és néhány társa, például Stjepan Tomislav Poglajen, álnéven páter Kolakovics horvát jezsuita szerzetes. A Kriminlizáló célzatú állambiztonsági forrásokban „mozgalomnak” nevezett kisközösségek nemzetközi és hazai egyházi hátterét a piarista rend biztosította. A Mindszenty-per „árnyékában” az állambiztonság nagy offenzívát indított az általa veszélyesnek ítélt személyek és szervezetek ellen.

Bulányiék és a Provida Mater

Egyháztörténeti szempontból lényeges kérdés a Provida Mater kezdetű apostoli konstitúció és a róla elnevezett „Provida-csoportok”, valamint a Bulányi-féle bázisközösségek kapcsolata. A rendelkezésre álló állambiztonsági dokumentumok, nyomozati források alapján megállapítható, hogy a magyar katolikus egyház az apostoli konstitúcióban foglaltakat a lehetőségekhez mérten a Szentszék által javasoltaknak megfelelően igyekezett megvalósítani. A Provida-sejtek keretein belül elsősorban a hitbuzgalmi szempontokat tekintette alapelvnek.

Ennek szellemében a hívek számának növelése, a hívek és az egyház kapcsolatának elmélyítése volt a fő cél. A szervező munkában az állambiztonsági dokumentumokban „mozgalomnak” nevezett sejtek nem nélkülözheték Bulányi György és az általa vezetett csoportok tapasztalatait és infrastruktúráját. Ez magyarázza, hogy a Bulányi-közösség vezetői aktívan támogatták a „Provida-csoportok” első lépéseit, így a két irányzat között kapcsolat alakulhatott ki.

Kisberk Imre székesfehérvári segédpüspök dossziéjában található ügynöki jelentés megjegyzésrészében olvashatjuk: „Ügynökünk jelentette, hogy Kisberk Imre segédpüspök széles körű illegális tevékenységet folytat, és most bekapcsolódik a Bulányi-féle illegális szervezkedésbe.” A beépített ügynök a dunabogdányi plébánián a kántori állást akarta megkapni, ezért az AVH utasítására levélben fordult Kisberk Imréhez. Felvétele esetén az AVH ellenőrizhette volna a segédpüspök minden lépését.

A bomlasztás technikái

Kisberk Imre dossziéjában található másik jelentés szerint Kalotai Kálmán a Természettudományi Egyetem hallgatója felfedte kapcsolatát Kertész Tivadar pomázi segédlelkésszel és a Bulányi vezette csoport több tagjával. A továbbiakban arról szól a jelentés, hogy

Kalotai Kálmán teológiai tanulmányokat is folytat, így egyik legfőbb problémája, mikor fogják pappá szentelni. Ezek a történések magyarázzák, hogy kapcsolatba kerül mind két „mozgalommal”. Az ő lépéseit is egy beépített ügynök figyeli, mégpedig egy pap vagy teológiai hallgató.

A Tulipán fedőnevű ügynök vállalta azt is, hogy a gyanútlan Kalotait rendszeres teológiai oktatásban részesíti, és felderíti, milyen módon, melyik püspök fogja „illegálisan” pappá szentelni. Kalotai arról is beszélt Tulipánnak, hogy civil állása mellett fog pasztorációs munkát végezni. Kalotai Kálmán szerepe azért is fontos, mert a Baba fedőnevű ügynök egyik jelentése azt támasztja alá, hogy az állambiztonságnak pontos értesülései voltak a „Provida-mozgalom” születéséről és a Bulányi-féle bázisközösséggel való kapcsolatáról.

Török Jenő a Tulipán fedőnevű ügynöknek nyilatkozott a Provida Mater kezdetű apostoli konstitúció jelentőségével kapcsolatban. A jelentés utasításrészében az ügynök azt a feladatot kapja, hogy „Török Jenővel való legközelebbi találkozáskor tisztázza a világi szerzet jelenlegi tevékenységét Magyarországon, továbbá a Bulányiék által vezetett csoportmunka hasonló-e és a pápai konstitúció irányvonalaképpen jött-e létre”.

Ügynökök beépítve

A párt- és állami vezetés számára lényeges kérdés volt az apostoli konstitúció és a vallási mozgalmak kapcsolata, egymáshoz való viszonya. Az egykorú állambiztonsági dokumentum pontosan rögzíti a helyzetet: „Ügynökünk szerint Bulányi és Török csoportmunkája lényegében a „világi szerzet” egyik fajtája, amely kevésbé szervezett keretek között végzi „apostoli” feladatát, vagyis nem tesznek fogadalmat, de feladatukat és szerepüket titkolva végzik agitációs munkájukat. Katolikus világnézet terjesztése, szembeállítva és tagadva a materializmust és a Népköztársaság eddig elért eredményeit.”

A belügyi szervek úgy ítélték meg, hogy Bulányi bázisközösségei a veszélyesebbek, és ha elrettentő példát statuálnak, akkor a providások lendületét is fékezik. Erre a Szilárd fedőnevű ügynök jelentése utal:

„Kisberk Imre segédpüspökkel a HÉV-megállónál találkoztam. Elmondta, hogy több piarista szerzetest letartóztattak, így Bulányi Györgyöt, Juhász Miklóst és Török Jenőt. Kisberk a letartóztatásokkal kapcsolatban elmondta, hogy neki is volt velük dolga egy alkalommal. Az egyik piarista szerzetes azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy titokban szentelje pappá a rend három tagját, akik az ő neveltjük, majd ezek továbbra is civil vonalon dolgoznának, és titokban papi munkát végeznek. Én – mondta Kisberk – megmagyaráztam neki, hogy képtelenség. Javasoltam, hogy küldje őket a megyéspüspökhöz vagy szerzetes főnökhöz, mert azok megtehetik, mivel nekik van rá joguk, én viszont

bizonytalan ügyekre nem vállalkozom.”

Egy 1952. szeptember 20-i keltezésű jelentésben a Kornél fedőnevű ügynök Kisberk Imre lakásán lezajlott beszélgetés alapján nagyon részletesen jellemzi a „Provida-mozgalom” helyzetét.

„Kisberk beszélt arról is, hogy nagyon sok tagja van Debrecenben, Szegeden, Székesfehérvárott. Úgy látja, hogy még sokan akarnak ebbe a rendbe belépni. Kisberk szerint a jelentkező fiataloknak meg kell mondani, hogy egyelőre magánfogadalmakat tegyenek, és helyi plébánosoknak ajánlják fel szolgálataikat.”

A Provida-közösségek szervezése tehát 1952-ben felgyorsult, és átgondolt koncepció alapján folyt. A koncepciót Bulányiék is elfogadták, és megvalósításához csatlakoztak. Az a veszély fenyegetett, hogy a „Provida-mozgalom” a politika iránt nagyobb affinitást mutató és a már jobban meggyökeresedett Bulányi-féle szervezetek támogatásától megerősödve megnöveli a katolikus egyház tömegbefolyását. Ezért az ÁVH gyors és határozott lépésre szánta el magát. A letartóztatásokkal elejét akarta venni a providás sejtek megerősödésének.

BENYHE ISTVÁN

KERESZTÉNYSÉG ÉS POLITIKA (III. RÉSZ)

Készülünk a választásra. Kormány és ellenzék lehetőségei a mostani kampányban. Összegezzük a tudnivalókat a döntés előtt.

Az előző két előadás során áttekintettük a történelem során előállt társadalmi viszonyokat, az uralom és a hatalom legfontosabb jellemzőit, a képviselői rendszerek lényegét, a politikai küzdelem fő célját, a választói többség kialakítását. Beszéltünk a politikai kommunikáció, a rábeszélés technikájáról és az ellene való védekezésről, az objektív szemlélet megőrzésének lehetőségeiről. Arra azonban most kerítünk sort, hogy tudatosítsuk, milyen alapon hozunk döntést és mi múlik a döntésünkön. Mert döntésünkkel általánosságban, de személyesen és külön-külön is felelősséggel tartozunk azért, ami szavazatunk következtében be fog következni. Áttekintünk majd néhány technikai kérdést is.

A kiválasztott vezető szerepe a választási harcban és utána

Bár demokráciában (a többség uralma alatt) élünk, azért mégiscsak a személyes vonzerő, a kiválasztott vezető által kimondott szó, a vezető által felvázolt program az, ami motiválja a választókat. Vezető nélkül a modern demokratikus rendben sem képzelhető el hatékony kampány, különösen nem úgy, hogy az győzelemmel záruljon. A választási küzdelem szinte mindig a pártok vezetői között zajló személyes küzdelekként jelenik meg, ahol minden tartalom, ígéret és kampánytéma a listavezetőben ölt testet, ő képviseli, ő viszi diadalra az

ellenfél vezetőjével szemben. Az 1960-as évektől Amerikából indult a személyre fókuszáló médiakampány, amely a televízió révén széles tömegek számára is elérhető, és a közönség úgy nézi az elnöki (miniszterelnöki) vitákat, mint egy sportmérkőzést, mondjuk, mint egy boxmeccset, ahol az ügyesebb és felkészültebb, szimpatikusabb jelölt egy ország szeme láttára képletesen kiütheti az ellenfelét. (Nálunk ilyen volt a Horn-Orbán vita, az Orbán-Medgyessy vita vagy legutóbb az Orbán-Gyurcsány vita.)

Látható, hogy a választási küzdelem messze nem a kiválóságról, a közösség jobb képviseléről szól, hanem a választók megnyeréséről. Egy megnyerő megjelenésű, izmos, szálfatermetű politikus szinte behozhatatlan előnyben van egy átlagos, vagy inkább gyenge fizikai adottságokkal rendelkezővel szemben, még akkor is, ha az utóbbi sokkal alkalmasabb a feladatra, mint a mutatósabb külsővel rendelkező. A választás ugyanis legalább kétharmad részben érzelmi döntés. Amerikai mérések mutatják, hogy végül a szavazófülkébe lépő választók legalább 10%-a az utolsó pillanatban dönti el, hogy melyik jelöltet is válassza. (Épp ezért született meg a kampánycsend intézménye, ill. az, hogy a szavazófülke közelében nem lehet politikai reklámot elhelyezni. Ezzel akarták növelni a tudatos választók számát, legalább annyiban, hogy maradjon a helyiségbe lépéséig meggondolt döntése mellett.)

Láthatjuk tehát, hogy a pártpolitikai küzdelemben a vezetőknek kiemelkedően fontos szerep jut, éppúgy, mint a középkorban a csatákban részt vevő vezér esetében. Ugyanis a személyre koncentrált kampány a személy felmutatásával képes a mögötte álló politikai pártot (pártokat) győzelemre vinni. Néha az is előfordulhat, hogy a győztes párt vezérét nem választják meg elnökek (miniszterelnökek), mert az őt a kampányban előre toló politikai erőnek ez nem érdeke. Személye csak arra volt jó, hogy a választópolgár miatta leadja voksát a pártra, utána már nincs szükség rá. (A győztesen hazatérő Julius Caesart is az őt korábban megválasztó szenátus gyilkolta meg, tehát a metódus egyáltalán nem új, csak a módszerek finomultak.) Ez az eljárás a többségi demokráciával tökéletesen egybevág, hiszen a többség által választott párttól ez az aktus nem veszi el a hatalmat, hanem csak a párt egy másik erőcentrumához tartozó vezetőt emelnek fel. Ezt történt Medgyessy Péter leváltása idején, amikor a leváltott vezető helyére Gyurcsány Ferencet jelölték. Később Gyurcsány kényszerű távozásával sem írtak ki új választásokat, hanem őt leváltva Bajnai Gordonra testálták a hatalmat. Előfordul persze, hogy egy vezető nem tudja kitölteni a mandátumát, és helyette új vezető kiválasztása lesz szükséges. Ilyen volt az Antall József halálát követő helyzet, ahol Boross Pétert szavazta meg a többség miniszterelnöknek (ugyancsak nem írva ki idő előtti választásokat). Bármilyen okból történjen is a kényszerű vezetőváltás, az mindig megviseli a politikai közvéleményt, felforrósítja a hangulatot és új esélyeket

kínál a szereplőknek.

Abból kell kiindulnunk, hogy bármilyen demokratikus is legyen egy rendszer, egy hatalommegosztási modell, az egyéni kvalitások, a vezetői személyiség és vezetői képesség (leadership) alapvetően határozzák meg az ország politikai vezetését, követett gazdaságpolitikáját, külpolitikáját és értékhangsúlyait. Több ellenzéki latolgatást is lehetett olvasni arról, hogy Karácsony Gergely volt a legesélyesebb arra, hogy az ellenzék közös miniszterelnök-jelöltje legyen. Politológusok úgy látták, hogy ellenzéki győzelem esetén a listavezető nem feltétlenül lesz majd miniszterelnök, sőt talán parlamenti képviselőiséget sem vállal, mert akkor elveszítené főpolgármesteri tisztségét, amit nélküle nehezen tudna újra elnyerni az ellenzéki pártszövetség. (Ez ugyan botránynak tűnik, okozna némi zúgolódást, de nem elképzelhetetlen.) Ezért - élve a demokratikus felhatalmazással - a győztes ellenzék bárki mást is megválaszthat miniszterelnöknek. Ez egyébként a mostani helyzetben is előfordulhat, hiszen az ellenzéki pártszövetség olyan miniszterelnök jelölttel indul csatába, aki mögött nem áll párt, így képviselői frakciója sem lesz. Vagyis győzelem esetén még annyi ereje sem lesz, mint a fővárosban Karácsony Gergelynek, aki a Párbeszéd Párt elnöke.

Mi a legfontosabb tudnivalója egy vezetőnek?

A jó és a rossz vezető a történelemmel egyidős kategóriák. A hataloméért küzdők mindegyike jobb sorsot, jobb életet, nagyobb biztonságot stb. ígér azoknak, akik maguk fölé emelhetik. Egy stabil és komoly tartalommal rendelkező ország, ahol többségben vannak a közösség értékét átérző, az együvé tartozást legfőbb értéknek tartó polgárok, még tehetségtelen, ostoba, vagy éppen gonosz, korrupt, esetleg szenvedélybeteg vezetés esetén sem kerül végveszélybe. Egy gyenge és kiszolgáltatott, szomszédjai által szorongatott és gyenge belső kohézióval megáldott országot is sikeres korszakba kormányozhat egy nagyon felkészült, a lehetőségekkel élni tudó és határozott, tette kész vezetés. Ezen a skálán nagyon sok féle képlet található, ezért néhány alapvetést tisztáznunk kell, mielőtt elemzéshez látnánk. A politikai vezetés minden esetben figyelembe kell, hogy vegye a vezetettek alapvető kívánságait és érdekeit, de legalább annyira a környezet által kínált lehetőségeket és korlátokat is! Ha nem teszi, rövidesen távoznia kell. A hatalom demokratikusan, választások útján megszerezhető, de mind a hatalomgyakorlónak, mind az alávetetteknek tisztában kell lennie vele, hogy:

A hatalom mindig csoportokban gondolkodik, csoportokat akar mozgatni. Minél nagyobb a mozgatható csoport, annál nagyobb a hatalom. A világhatalom az egész világon szeretne uralkodni. A csoport bizonyos elkülönülő közös tulajdonságokkal rendelkező egyedekből, alrendszeréből áll. Ez megkülönbözteti más csoportoktól. Ahol a különböző

csoportok egységes mozgatására képes hatalom épült ki, ott a hatalom vagy integrálta a csoportok érdekeit, vagy szétzilálta őket, hogy létbiztonságuk fenntartását csak a hatalom további elismerése garantálja.

A csoportok felett tartós uralmat csak a csoportokat jellemző legfontosabb tulajdonságok elismerésével, megerősítésével lehet gyakorolni. Az egyik legfontosabb ilyen rendszer az anyanyelv. Az anyanyelv ellen a hatalom csak akkor képes hatékonyan fellépni, ha más csoportok ebben támogatják és a támogatók extrém számbeli túlsúlyban vannak a felszámolandó anyanyelvű közösség tagjaihoz képest. Ez a hatalomgyakorlás azonban tartós feszültségek forrása, és az első adandó alkalommal az elnyomott csoportok ki akarnak menekülni az ilyen uralom alól.

A hatalom az anyanyelven kívül más csoportképző tulajdonságokkal is számol. E tulajdonságok (bőrszín, vallás, kultúra, társadalmi helyzet, történelmi csoporttudat, életmód) szelektív jutalmazásával vagy büntetésével a nagyobb homogén csoportot alrendszerre tördelheti és sikeresen gátolhatja meg, hogy a nagy csoport egységesen forduljon ellene.

A fentiek a birodalomépítés alapjai. A birodalmak jellemzői, hogy többféle nyelvű és kultúrájú, gyakran bőrszínű és életmódú csoport közös érdekeit testesítik meg, és mindig a birodalmat alkotó összes csoportot igyekszik a valamiért kikíváncozó csoporttal szembeállítani (pl. az Orosz Föderáció küzdelme a csecsen szeparatizmus ellen).

Csak az az uralom lehet tartós, ahol az uralom alá tartozás gyakorlati előnyökkel is jár, és a hatalomgyakorlás nem lesz az alávetettek egyik jelentős csoportjánál sem elviselhetetlen. Ahol a hatalommal kiegyezni képtelen csoportok erősek és más csoportok részéről is támogatottak (akár az országon kívülről is), ott az uralom bizonytalanra válik és politikai, hatalmi, gyakran területi és strukturális változások érlelődnek.

Csak az a hatalom képes uralmát konszolidálni és sokáig fenntartani, amely nem szigetelődik el környezetétől. Ellenséges hatalmak gyűrűjébe zártan csak a legnagyobb területű, népességű és védelmi potenciálú államok képesek fenntartani az őket vezető hatalmi rendszert, de azok is csak ideig-óráig.

Magyarország helyzete

Hazánk az elmúlt 100 év európai változásainak legnagyobb vesztese. Annak a politikai erőnek, amely az ország vezetésére vállalkozik, tisztában kell lennie azzal, hogy a térség legtörékenyebb, területi és nemzetiségi-szomszédsági kérdésekkel leginkább megosztott országát kell egyensúlyi helyzetben tartania, ahol a fejlődés feltételeinek megteremtése az elmúlt száz évben szinte mindig csak külső hatalom segítségével sikerülhetett.

A trianoni területi veszteségek és a magyar lakosság mintegy egyharmadának idegen országok joghatósága alá kényszerítése szinte kínálta a magyarnak megmaradt

hatalomnak a legnagyobb csoportképző lehetőséget: a döntéssel elégedetlenek nagy, közös csoportja élére állt a mindenkori magyar kormány. Mindenki, aki a trianoni döntéssel elégedetlen, az igazi magyar, aki minden szenvedést vállal az újraegyesítés nagy célja érdekében. Ez a csoportképző erő elég nagy volt a területi veszteségek utáni talpra álláshoz, de a részérdekek háttérbe szorítottsága miatt ez a nagy rendszer nehezen alkalmazkodott a bonyolult nemzetközi helyzethez, nehezen oldotta fel a politikai és gazdasági elszigeteltséget, és amikor szuverén politikát lehetett folytatni, azt nem tudta megtenni nagyhatalmi támogatottság nélkül. Vagyis a belső struktúrák csak külső támogatás mellett adták meg a rendszernek azt a belső támogatást, amely az uralom zavartalan gyakorlásához nélkülözhetetlen volt. A magyar belső viszonyok nem tették lehetővé azt a külső elfogadottságot, amely lehetővé tette volna, hogy mint Svájc, kimaradjon a második világháborúból (is).

Országunk geopolitikai helyzete nem változott, a Trianon óta tartó történelmi kényszerek továbbra is érvényben vannak. Továbbra is két világhatalom köztes zónájában vagyunk. NATO csatlakozásunk a biztonság garanciáját adta, egyben azt is kijelölte, hogy országunk bármely nagyobb tömbök közötti katonai konfliktus részese lehet. A rendszerváltást levezénylő erőket már nem határozta meg a területi revízió gondolata és kényszere, így minden gazdasági és politikai elvárás, amely az új, atlanti erőközpontból jött, azonnal teljesítettek. EU-s tagságunk új kényszereket és lehetőségeket is hozott. A felszínen megszűnt elszigeteltségünk, a nemzeti érdekérvényesítés sok - leginkább virtuális - eredményt hozott (pl. kettős állampolgárság). Gazdasági helyzetünk lassan konszolidálódott és környezetünk is lassan felismerte az együttműködési kényszert (V4). Országunk gazdaságilag szinte teljesen hozzáért az Unió gazdaságához, kereskedelmünket több mint 80%-ban uniós államokkal (elsősorban Németországgal) bonyolítjuk le. Ez a politikai, gazdasági és katonai szövetségi rendszer kevés önálló politikai mozgásteret enged a mindenkori magyar kormánynak. Bankjaink, biztosítótársaságaink, nagyvállalataink 2010-re döntő többségben külföldi kézben voltak. Magyar kézben csak a földvagyon és az állampolgárok, magyar vállalatok kezén lévő ingatlanvagyon (főleg lakásvagyon) maradt. A kormányzati hatalom a törvény- és rendeletalkotásra redukálódott, illetve a maradék vagyonelemek kezelésére, adóztatására és bizonyos fenntartási, fejlesztési feladatok irányítására. A magyar vagyonelemek a térség többi országához viszonyítva kicsik voltak, a hazai tökefelhalmozások a térségben nem voltak számottevőek. Még a leggazdagabb magyarok vagyona is elhanyagolható volt a szomszédos országok leggazdagabbjaihoz viszonyítva, a nyugati, ázsiai vagy olajtermelő országokról nem is beszélve. A magyar kormány hatalma és szuverenitása névleg teljes értékű, de olyan kényszerek hatása alatt, hogy talán

hazánk a térség leginkább nagyhatalmi jóindulatnak kitett országa (nagy államadósság, pénzpiaci területen a külföldi tulajdon meghatározó, energetikai kiszolgáltatottság, nyílt piacok, óriási külföldi hányad a termelő kapacitásokban, csapdahelyzet a határon túli magyarság okán stb.). A lakosság elvárása a kormányával szemben ennek a hatalmas függésnek a lazítása. Egy függőség-lazítási program azonban azonnali ellenreakciót vált ki az itt berendezkedett és profitot realizáló külföldi érdekeltségekből. Ha a külföldi érdekeket figyelembe vevő kormányzat kerül hatalomra (MDF, MSZP-SZDSZ), akkor rövidesen erős lakossági ellenállásra kell számítani. Ha a függetlenségi törekvések alakítanak kormányt (Kisgazdapárt, Fidesz, ill. verbális hatásában a MIÉP), akkor pedig erős intézményi és külföldi politikai ellenállás jelenik meg. A közélet nagyon nehéz megtalálni, és a politikai küzdelemben erre nem is mindig van lehetőség. Az ország fejlesztése és egyensúlyban tartása nagy tapasztalatot és politikai tehetséget igényel. Ennek megszerzésére és gyakorlatba ültetésére a várható bel- és külpolitikai küzdelmek nem kedvezőek.

Geopolitikai helyzetünkben következik, hogy Magyarország vagy regionális középhatalomként vagy egy szövetség tagjaként képes legjobban fejlődni, ahol ez a fejlődés megfelel a népesség történelmi elvárásainak és igényeinek. Politikai tudatunkban mély tanulságként üledett le, hogy a Károlyikormány magát illúziókba ringatva várta, hogy a békekonferencia majd figyelembe veszi a magyar érdekeket. A trianoni veszteségek komoly óvatosságot alakítottak ki lakosságunkban a sorsunkat befolyásoló hatalmakkal szemben, így EU-s tagságunkat, noha a nagy többség támogatja, mégis bizonyos szempontból kritikusan nézi. Uniós tagságunk története igazolni látszik ezt a kritikuss óvatosságot. Hazánk is abba az országcsoportba tartozik, amelynek nyugati megítélése nélküli a történelmi és kulturális ismereteket. Nehezen egyeztethetők össze a V4-et alkotó országok elvárásai és tervei a nyugati országok terveivel, fejlődési irányával. Ezért a V4 országok (néhány kisebb, V4-en kívüli térségi ország is) megpróbálják kihasználni a kereskedelemben és a névleges politikai függetlenségben rejlő lehetőségeket, hogy saját életmódjukat megőrizve, az Unió és a NATO biztonsági garanciáit élvezve utolérjék az EU gazdagabb országait, de legalábbis az uniós átlagot.

Ennek megfelelően minden olyan politikai erő, amely az ország helyzetével, történelmével, kultúrájával és lakói elvárásaival nincsen tisztában, azokat nem veszi figyelembe, az nem lehet sikeres vezetője Magyarországnak a nemzetközi térben. Ugyanis egy ország, amelynek ezeréves történelme, komoly szenvedéstörténete van, az nem bízhatja magát a pillanatnyi globális hatalompolitika kényére-kedvére. A magyar közösség túlélését, jólétét, egészségét és fejlődését az egyre szűkösebbé váló erőforrások miatt egyre nehezebb biztosítani. A föld túlnépesedése, a

klimatikus változások, a szegényebb régiókból a gazdagabbak felé vándorlás gyorsulása alig tízmillió népességünket kemény próba elé állítja. Vagyis, már a jelenlegi életszínvonal fenntartása is komoly nehézségekkel jár. Ha Eurázsia és az EU közötti gazdasági-politikai küzdelem ütközőzónájában nem keressük kitaróan a két óriás között nekünk kínálkozó lehetőségeket, akkor az országunkat is magában foglaló ütközőzóna minden hátrányát el kell majd viselnünk, annak előnyei nélkül. Ezért a tudatos választópolgárnak fel kell mérnie, hogy ennek a munkának az elvégzésére melyik politikai erő alkalmas, kinek milyen víziója van rövid és középtávra.

Mondd, te kit választanál?

Ez igen nehéz feladat, mert a választási küzdelemben az olcsó és demagóg eszközök dominálnak, komoly témáról legtöbbször szó sem esik. Vannak tabuk és olyan szavak, amelyek hiteltelenné tehetnek egy politikai erőt, mert olyan történelmi emlékeket idéznek fel, amelyek mély traumát jelentettek a nemzetnek. Az „antiszemita”, „náci”, „rasszista” szavaknak ma nyilvánvalóan nincs valódi tartalmi jelentése vagy valós veszélye a nemzetre nézve, mégis alkalmasak egy politikai erőt lejáratni, ellehetetleníteni. Az ilyen szavakkal való dobálózás gyakran kölcsönös, a két oldal egymást vádolja velük. Az ország lakosságának kb. 90%-a nem tudja, mit jelent a „homofób” kifejezés, mégis az egyik leggyakrabban használt lejáratozó jelző.

A választóknak még a nagyon érdeklődő és figyelmes része is alig tudhat meg valamit abból, hogy a választáson győztes párt milyen politikát fog folytatni. A kormánypárt - mondván: nem árulok zsákmacskát - az eddigi politikájának folytatását ígéri. A kihívó pártszövetség pedig csak hatásosnak gondolt szép, de teljesen általános mondatokat ír azokhoz a témákhoz, amelyeket fontosnak tart. (Pl. a honvédelemnél olyanokat, hogy „az elvárható legmagasabb színvonalon védik meg katonáink a hazánkat”. Ebből sajnos legfeljebb annyi derül ki Magyarország honvédelmi doktrínájáról, szövetségi köteletségeinek teljesítéséről, hogy a párt a választási győzelme után vélhetően nem számolja fel a honvédséget.)

A programok hiánya megnöveli annak a lehetőségét, hogy (a nem létező) koherens programok elemzése helyett a pártok vélt programjait értelmezze az ellenfél. Vagyis a pártok kihirdetik a média felületeiken, hogy az ellenfél mire készül és azt megpróbálják elrettentően kritizálni a választópolgárok előtt. Pl. a kormány megvédi az országot a migránsoktól, míg az ellenzék be akarja engedni őket. Vagy éppen fordítva: a kormány korrump, de az ellenzék felszámolja a korrupciót. Az már nehéz és zavarba ejtő kérdés lenne, hogy az ellenzék hogyan kívánja felszámolni a korrupciót, amikor legalább annyi ellenzékhez köthető korrupciós ügy ismert, és rendszerszintű megoldás nem olvasható a pártprogramokban. Vagyis a tudatos és tájékozott

választó nehéz helyzetben van, amikor megalapozott döntést szeretne hozni.

A választópolgárok csoportosítása a pártok egyik kedvenc kampányfeladata. A legfontosabb a lakóhely szerinti csoportok feltérképezése. A metropoliszok és az aprófalvak választói attitűdjei merőben különböznek. A természetközeli ember kapcsolatot lát a tevékenysége, a természet és a szükségletei között. Ezért a virtuális üzenetek, amelyek a médiából jutnak el hozzá, naponta szembesülnek a gyakorlati étellel és a tárgyi valósággal. A kisebbségi kérdések, amelyek a budapestieket csak marginálisan érintik, a falvak lakóinál létkérdéssé válhatnak. Ha ott az egyetlen iskolával baj van, akkor számára az oktatás tarthatatlan helyzetben van. A fővárosban a probléma azonnal kezelhető iskolaváltással, vidéken azonban ez szinte lehetetlen a lakóhely megváltoztatása nélkül. Addig, ameddig a népesség mintegy fele falusias területen él, a konzervatív, közösségvédő és fegyelmet ígérő, a nemzeti értékeket hangsúlyozó politikai erők jó eséllyel nyerhetik el a többség támogatását. A vidék meghatározó a választási győzelem szempontjából, mert közel 80%-ban nyerhető konzervatív szlogenekkel és politikával, míg a nagyvárosokban a nyugati életminta és a virtuális világ alakítja a választási attitűdöt. Érdekes, de a nagyvárosokban a lakótelepeken inkább baloldali választói attitűdökkel találkozunk, míg a kertes házas negyedekben inkább a konzervatív értékrend dominál. A nagyváros mindig modernebb, nyugatosabb, kommunikatívabb, míg a vidék inkább tradicionális, bezárkózó, nehezebben kiismerhető. Talán nem véletlen, hogy a nyugati felzárkózást szorgalmazó erők a városiasodás legfőbb támogatói, ahogyan az sem véletlen, hogy a kormány az utóbbi másfél évben komoly erőfeszítéseket tesz a vidékfejlesztés, a vidék élhetőbbé tétele érdekében (pl. falusi CSOK stb.).

2010 óta új ajánlatok jelentek meg a választói közegben, amelyek átrendezték a hagyományos választói attitűdöket. A kormányzat erős, és ma már tartósnak tekinthető családtámogató rendszert épített ki, amivel a családos fiatal felnőttek jelentős rétegénél választási támogatásra is számíthat. Ez gyakorlatilag lakóhelytől szinte független. Jelentős rétegek gondolják (talán joggal), hogy a mostani kormány bukása esetén ezek a támogatások megszűnnek és akkor a családjukban mostanra megszületett 1-2-3-4 gyermek felnevelésénél már nem számíthatnak az állam segítségére úgy, mint amikor eldöntötték, hogy a gyermekeket vállalják. Látható tehát, hogy a kormánypártok bizonyos választói csoportoknál tartós preferenciát építettek ki. Ugyanakkor az ellenzék híveit teljesen elkeserítette az olajozott kormánygépezet erőfőlnye a pályázatok esetében, az önkormányzatok tökeszegénysége, a kormányzattal ellenséges polgári és üzleti kezdeményezések nehezített pályája. Vagyis polarizálódó társadalom alakult ki, ahol a lakosság

mintegy 55-45%-ban támogatja, ill. ellenzi a kormány politikáját. Ez az arány figyelemre méltó, hiszen jelzi, hogy nagyjából a lakóhely szerinti megoszlás érvényesül a választási preferenciában is. A pillanatnyi formaidőztetés és a nehezen megjósolható külső folyamatok fogják eldönteni a küzdelmet. Korábban a média-erő is nagyon fontos volt, mára azt hiszem, hogy a médiabirtoklás egyre kevesebbet számít.

A választók meggyőzésében a mostani választás során aránytalanul nagy bizonytalansági tényezővel kell számolnunk. A legfőbb bizonytalansági tényező a Covid-19 járvány. Nem is lenne éles politikai küzdelem, ha a szemben álló felek nem használnák ki a járvánnyal kapcsolatos félelmeket, indulatokat, kényszereket, statisztikai adatokat. Előre bocsájtom, hogy egy járványt lehet jól és rosszul kezelni, de ahhoz nyilvánvalóan hibbant elme és elvetemült gonoszság kell, hogy egy ország vezetőiről azt feltételezze, hogy népirtásra használják fel a járványt. (A mostani kampányban többször is elhangzott, hogy a feltűnően sok idős elhunyt jól jön a kormánynak, mert kevesebb embernek kell odaadni a felemelt nyugdíjat. Tehát csalárdul emelik a nyugdíjat, ugyanakkor hagyják elpusztulni az idősek egy részét, hogy ne kelljen akkora összeget rájuk fordítani. Szerencsére ez nem a hivatalos kampány része, hanem néhány ostoba megmondóember egyéni akciója lehet.) Mégis, a járvány túl nagy kommunikációs lehetőség mindkét oldalnak, hogy magát mutassa be a lakosság oltalmazójának, hatékony szakértőnek és a másik oldal fogyatékoságait kidomborítsa. Nem tudjuk, hogyan alakul a járvány, de az oltásokhoz való - lassan vallásossá váló - viszony mélyen behatol a lélekbe és képes a választási preferenciák megváltoztatására. A legkirívóbb eset az oltatlanokkal való bánás, az ő szankcionálásuk. A kormányzat csapdahelyzetben van. Ha enged az oltatlanok teljes szabadságát követelőeknek (és nem kötelezi oltásra pl. a tanárokat) akkor felelőtlenül kockáztatja a lakosság életét. Ha elrendeli a kötelező oltást (amit most Ausztriában készülnek megtenni), akkor az oltatlanok és oltásellenesek teljes sokaságát fordítja maga ellen a választások előtt alig három hónappal. Ez legalább kétmillió szavazó, amelynek jelentős része kormánypárti szavazó lehet. Ezzel szemben az ellenzék visszafogottan nyilatkozik az oltásokról, mert nem akarja saját oltás-elleneseit maga ellen fordítani, de teljes erővel fordul a „kétes hatású” vakcinák ellen, vádolva a kormányt, hogy emberkísérleteket folytat orosz és kínai vakcinákkal. (Már senki sem emlékszik arra, hogy a kínai és orosz vakcinák érkezésekor még nem voltak elérhetőek a nyugati készítmények, így az EU többi államával szemben hazánk legalább két hónapot nyert, ami a járványgörbén meg is látszott.) A járvány biztosan a kampány része lesz, nagy szerepe volt az utóbbi másfél évben a választói attitűdök legalább csekély átrendezésében és további szerepe is lehet, főleg, ha új és veszélyesebb hullámok indulnak el, amelyek a

választás előtt komoly változásokat kényszerítenek ki.

Milyen kampánytémák várhatók?

A járvány kezelésén kívül van néhány olyan terület, amely jelentősen szólhat bele a választások kimenetelébe. A kormány a migráció megállítását domborítja ki, miközben az ellenzék - a nyugati liberális igazodást szem előtt tartva - ezt általánosságban bírálja, de jól felfogott érdekében nem akarja a bevándorlást kampánytémává tenni. Ugyanis a lakosság túlnyomó többsége elutasítja az ellenőrizetlen bevándorlást, míg az EU irányvonalát hangsúlyozó ellenzék itt nem akar szembe menni sem a választói akarattal, hiszen komoly szavazatvesztést kockáztatna, sem nyugati támogatóival. Itt a frontok elég merevek, de leginkább a kormány érdeke, hogy a témát ébren tartsa és (akár ellenzéki elszólásokkal, félreértelmezésekkel is) bizonyítsa, hogy hatalomváltás esetén azonnal lebontanák a kerítést és elárasztanának bennünket a bevándorlók.

Az előző választások kormánypárti sikerterméke a rezsisökkentés volt. Az ellenzék igen sikerületlen kritikával élt, többnyire hiteltelen álláspontot képviselt. („Csak arra jó, hogy a gazdagok az uszodájukat fűtsék az olcsó energiával...”) A kormány azt kommunikálja, hogy megvédi a kisembert a hektikusan ingadozó, de többnyire brutálisan dráguló energiaártól, sőt, most már néhány alapélelmiszer áremelkedésétől is.

A választások örökös slágertémája az egészségügy és az oktatás. Itt mindenki szakértőbb a másiknál. A kritizáló, dicsérő, fizetést emelő vagy végveszélyt vizionáló hangok között nehéz eligazodni, ezért az a tapasztalatom, hogy ez a két téma szakmailag nem képes a választói attitűdöt érdemben befolyásolni, csak akkor, ha megjelenik valamelyik rendszerben a lakossági fizetési kényszer. Ilyen a vizitdíj, a kórházi napidíj és a tandíj. Ha ezek megjelennek valamelyik párt kínálatában, az hatékonyan mobilizálja a választók tömegét a javaslattevő ellen.

Nyugaton klasszikus és lényegi téma a munkanélküliség. A kedvezőtlen adatok képesek megbuktatni a kormányt, míg a javuló foglalkoztatás megtarthatja a hatalomban az ebben sikeres kormányzatot. Nálunk a nyugati helyzethez mérhetően alacsony a munkanélküliség, valójában munkaerőhiány van, így ez a kampánytéma csak annyiban van jelen, hogy az ellenzéknek illik vitatnia a kormány statisztikai adatait.

Mínt hogy a kormány a nyugaton ma igen kurrens nemi identitást, homoszexualitást és gender- ideológiát megengedően kezeli, de a fiatalkorúak számára tiltja, az ellenzék nem nagyon tehet mást, mínt hogy szabadságjogok megsértésével vádolja a kormányzatot. A társadalom túlnyomó többsége azonban a kormánynál szigorúbban ítéli meg a témát, és valószínűleg még a súlyos büntetéseket kilátásba helyező tiltást is nagy többséggel szavazná meg a lakosság, ha módja volna rá. (Ahogyan a halálbüntetést is.) Ezért itt valószínűleg az

ellenzék nem fogja erőltetni a nézetek ütköztetését. Az ellenzék tehát a klasszikus ellenzéki témákat nézve nincs jó helyzetben, mert a kormány szinte minden területen szokatlanul jól teljesít, legalábbis a rendszerváltás óta megismert magyar kormányokhoz képest. Valójában ez a jó teljesítmény lehet a kormány Achilles-sarka. Szinte nincs olyan tevékenység vagy közösségi életjelenség az országban, ahol kormányzati szervezésbe, ellenőrzésbe, rendszerbe ne ütközne a választópolgár, de különösen a vállalkozó. A kormánnyal elégedetlen polgár vergődik, mert nem talál szinte semmilyen szabad és a kormánnyal nem befolyásolt területet. Ellenzékinek pályázatot nyerni, ha nem is lehetetlen, de a közvélemény szerint kisebb csoda. Ezért a frusztrált és neki kedvező választási témát nem nagyon találó ellenzék kézenfekvően fordul minden kormányzat gyenge pontjához, a korrupcióhoz és a botrányokhoz. Ez a két terület önmagában is képes kormányokat buktatni. (Legutóbb a cseh kormányt.) A választópolgár egyébként is úgy érzi egy idő után, hogy már túl hosszú ideje kormányoz a kormányzó párt, a választó már szinte mindent megkapott, amit várt tőle, így örömmel zsákolná be azt is, amit a most még ellenzéki erők ígérnek. Meg sem fordul a választópolgár fejében, hogy el is veszítheti egy kormányváltással azt, amit most élvez. Ugyanis a költségvetés nem bőségszaru, ami képes minden juttatást fenntartani és továbbiakkal is kiegészíteni. Mellesleg az adóemeléssel való fenyegetés szinte mindig jó táptalajra hullik a lakosság között, mert az közvetlen realitás, és sokakat ösztökél tiltakozásra. (Az internetadó pusztája lehetősége tízezreket vitt az utcára.)

És végül az értékrendről

- amit a választással elérni ugyan nem tudunk, de törekedjünk az annak leginkább megfelelő választani. A kampánytémákat hosszan sorolhatnánk, de legfontosabb, hogy a gazdaság és szimpátia kérdésén túl hogyan közelítsen egy keresztény ember az előtte álló választási lehetőséghez? Én csak egy iránytűt látok. Nekem csak az a kormányzat felelhet meg, ahol Istenhez tartozásomat szabadon és gúny nélkül élhetem meg, ahol a körülmények nem kényszerítik ki belőlem nap mint nap, hogy vallásom, Krisztus követésem a külvilág elől rejtendő, szigorúan magánügy legyen. Ahol a kormányzat számít a keresztény értékekre és a keresztény életszentségre, a házasság szentsége elismert és deklarált érték.

A család megerősítése, gyermeknevelésre alkalmasabbá tétele, a gyermekek felneveléséhez a kormányzati segítség hozzáadása, oktatásuk támogatása a legfontosabb kérdések közé tartozik. Amelyik kormányzat bármilyen családellenes lépést támogat, elősegít vagy kivált, arra én nem szavazhatok. (Nem vagyok maximalista, nem várom el, hogy azonnal betiltanak minden abortuszt, de érzék el, hogy folyamatosan csökkenjen a számuk, érzék el, hogy a

társadalom egyre inkább kerülendőnek és újra bűnnek tartsa.) Ne szankcionálja a homoszexualitást, de ne is tegye példaképpé! Ne tiltsa be a Pride-ot, de ne is támogassa, a kormánytagok ne vegyenek részt rajta. A nemek új munkamegosztását keresse, ne hirdesse minden téren a felcserélhetőségüket.

A haza fogalma ne legyen idegen tőle! A hazaszeretet, az anyanyelv védelme, a táj és a természeti környezet védelme hassa át a kormány minden tevékenységét. Tartsa a nemzet szerves részének a határon túli magyarságot, minden eszközzel próbálja elérni, hogy a hazai magyarság ne külföldit, elidegenedettet lásson kényszerűen leválasztott honfitársainkban. Keresse a nemzet újraegyesítésének elfogadható és békés módját, semmiképpen ne hatalompolitikai szempontok szerint közelítsen a határainkon kívülre szorult honfitársainkhoz.

Ilyen kormányzat alatt a magyar fejlődés garantált, noha tisztában kell lennünk azzal, hogy a világfolyamatok belső mozgatói az értékrendjében és lakóiban keveredett, egységesülő világ felé mozdulnak. A túlnépesedés miatt a nemzet egysége hosszú távon biztosan repedezni fog, de nem mindegy, hogy ezek a repedések mikor és milyen állapotban érik majd nemzetünk tagjait. Ma a nemzeti egység erősítése, a belső szolidaritás, a közös jövő építése, a belső békességteremtés létkérdés, nekünk napi feladatunk! A most előttünk álló választás csak négyévente visszatérő kitüntetett nap, érdemes miatta végig gondolni a fentieket és mindazt, amit én három előadásban tudtam csak elmondani.

Köszönöm a türelmeteket és a figyelmeteket!

GYOMBOLAI MÁRTON

EMLÉKEZÉS DR. JUHÁSZ

MIKLÓSRA

(1918 - 1982)

Ha Dr. Juhász Miklós életét, szolgálatát, hatását szeretném bemutatni, kötetnyi munka kerekedne belőle. Személye, egyénisége, hatása a Bokor hőskorának egyik kulcsszereplőjévé tették. Miklós hőskori szerepéről sokan vannak a Bokorban, akik többet tudnának mondani, Gyurka testvérünkkel az élen. Amire én vállalkozom: vallomás. Vallomás élete utolsó szakaszáról, amikor - túl a börtönéveken - fizikailag már megfáradtan, de tette, amit lelkiismerete, szeretete diktált. Tanulta és tanította a születő KIO-t, hirdette és valószínűsítette a szeretetet, amennyire fogyatkozó ereje engedte...

Juhász Miklós teológiai doktor, piarista hittanár volt. A közösségi munkában Bulányi György és Török Jenő mellett, az alapokat lerakó három piarista egyike. Kezdő kispap korától fűzte egyre szorosabb barátság

Gyurkához. A szemináriumban szobatársak, a közösségi munkában harcostársak, a bíróság előtt büntársak voltak... Amikor második infarktusa után magához hívta a Gazda, a váci sírnál - a hivatalos búcsúztatók mellett -, a testvérszív melegével Gyurka búcsúzott tőle sokunk nevében...

A márianosztrai trepnin találkoztunk először... Nevünk a betűrendben közel van, egyszerre volt beszélőnk. Vácott lakó idős, beteges édesanyja feleségemmel együtt jött a beszélőre. Mi a beszélgetés után tudtunk néhány szót váltani. Már pár mondat után is hatással volt rám mosolygó, nyugodt derűje, szelíd határozottsága.

Én hamarabb szabadultam. Mire Miklós hazakerült, mi már párommal egy mereven konzervatív, de megszállottan antikommunista fiatal káplán közösségébe jártunk, szigorúan konspiratív körülmények között. Miklós szabadulása után fizikai munkás, majd gumigyári raktáros lett. Közben minden délután misézett a váci piarista templomban.

A káplánt áthelyezték. Visszajárni nem volt hajlandó. Pici babával, mózeskosárral nem volt tartható megoldás az utánajárás. Ő akkor összesen két papot tartott megbízhatónak Vácon. Az egyik Juhász Miklós volt... Jelentkeztünk nála és ő vállalt bennünket.

Új, szabadabb világ nyílt meg előttünk. Lakáson gyónás, hosszú lelki beszélgetések, törődés a hétköznapiakon is. Összebarátkozott gyerekeinkkel. A nagyobbak hamarosan csatlakoztak kis ministráncsapatához. (Nekik pillanatok alatt lett természetessé, hogy az elmélkedést a mise után megbeszélik, hogy kérdezhetnek, véleményük lehet, fontosak Miklósnak.) Hamarosan szóba került a beszélgetéseken, hogy van egy barátja, aki az Evangéliumot elemzi új tudományos módszerrel, és véleményt kér munkájáról. És nekiláttunk a KIO-nak... Minden kedden, gyermekfektetés után, éjszakába nyúlóan olvastuk, vitattuk, elemeztük a KIO-t. Ezt a napot neveztük tréfásan egymás között kedd- venc napunknak...

Miklósban egyszerre kaptunk lelki vezetőt, tanítót és testvéri barátot. Kölcsönösen beépültünk egymás életébe. Időnként megjelent (a gyerekek mindig örültek neki!) és elzavart hazulról: Menjeteke levegőt venni! Újabb kicsinyeink születésekor volt, hogy a Zemplénben táborozott a nagyobbakkal, hogy kezdetben legalább rájuk ne legyen gond.

Aztán a kezdeti hatszemközti beszélgetésekből öt, majd hét-nyolc tagú közösség lett. Megkezdődött a halászat...

Ő ismertetett meg Gyurkával, vitt el az akkori ún. vegyes közösségbe, ahol többek között akkor ismertük meg Vadas Éva nénit, Merza Jóskát, Öcsit, Ildit stb.

Gyengülő fizikuma, helyi problémák, majd első infarktusa megakadályozták abban, hogy a Bokor újjászületésében is nagy szerepe legyen, de a mi életünkben döntő és áldásos volt a munkája. Vele és általa találtunk rá az Útra, a Bokorra, Gyurka

testvérünkre, a KIO Jézushoz vezető útjára...

Ezzel a néhány sorral az emlékezés kicsi mécsesét szeretnénk újra fellobbantani saját szívünkben és mindazokéban, akik - hozzánk hasonlóan - sokat, nagyon sokat köszönhetnek neki.

Miklós - hiszem - azóta az Úrnál van, és ott imádkozik azokért, akiket ő indított el a Szeretet útján.

J. KRISHNAMURTI

NINCS MÁS FORRADALOM (RÉSZLET)

Az önmagát az ismertől megszabadító elme a meditáció. Az ima az ismertől az ismert felé tart; lehet eredménye, de az továbbra is az ismert tartományán belül van - és az ismert konfliktust, bajt és zűrzavart jelent. A meditáció a teljes tagadása mindannak, amit az elme felhalmozott. Az ismert maga a megfigyelő, és a megfigyelő csakis az ismerten keresztül képes látni. A képzet múltbeli, a meditáció a múlt vége.

Elég nagy szoba volt, egy kertre nézett, amelyben sövényként ültetett sok ciprus, amögött pedig egy vörös tetős rendház állt. Kora reggel, még mielőtt a nap felkelt, fény látszott benne, meg a szerzetesek mozgása. Nagyon hideg reggel volt. Északi szél fűjt, és a nagy eukaliptusz - amely a házak és az összes többi fa fölé tornyosult - felettébb kelletlenül hajlongott a szélben. A szellőket szerette, mert azok a tenger felől fújnak, és nem olyan erőszakosak; örömet lelte saját szépségének lágy mozgásában. Ott állt kora reggel, és ott állt, amikor a nap lement, az esti fényt elkapva és a természet állandóságát közvetítette. Biztosíték volt az összes fa, bokor és kis növény számára. Nagyon öreg lehetett. De az ember soha nem nézett rá. Simán kivágta volna, ha szüksége lett volna rá házépítéshez, és nem is érezte volna a hiányát; mert ebben az országban a fákat nem tisztelik, és a természetnek legfeljebb, ha díszletként, van valami szerepe. A fényűző villák kertjeiben sorakozó fák arra kellenek, hogy kiemeljék a házak kecses íveit. Ez az eukaliptusz viszont nem lett volna elég dekoratív egyik ház számára sem. Önmagában állt, pompás békességben és csendes mozgással telve; és a rendház a kertjével, a szoba a maga körbezárt zöld terével mind ott húzódott meg az árnyékában. Ott állt évről évre, élt a saját méltóságában.

Sokan voltak a szobában. Azért jöttek, hogy folytassuk azt a beszélgetést, amelyet pár nappal korábban kezdtünk el. Többnyire fiatal emberek voltak, néhányan hosszú hajúak, mások szakállasok, szűk nadrágban, nagyon rövid szoknyában, kifestett szájjal és feltornyozott hajjal.

A beszélgetés teljesen könnyedén kezdődött; maguk sem tudták, mit akarnak, vagy hogy hová kívánnak kilyukadni.

- Természetesen nem illeszkedhetünk bele a fennálló

rendbe - mondta egyikük -, de a foglyai vagyunk. Hogyan viszonyuljunk az idősebb generációhoz és tevékenységükhöz?

- Nem a pusztázás a megfelelő válasz, ugye? A lázadás olyan reagálás, visszahatás, amely ismét a saját feltételrendszerét hozza létre. Minden generáció részére az előző generáció szabja meg a feltételeket, és a pusztázás a feltételek ellen nem szabadítja meg az elmét, amely kondicionálva van. Az engedelmesség minden formája is ellenállás, ami erőszakot szül. A diákok közötti erőszak vagy a zavargások a városokban, vagy a háborúk, akár tőlünk távol, akár önmagunkban zajlanak, semmiképpen nem vezetnek tisztánlátáshoz.

- De hogyan cselekedjünk a társadalmon belül, amelyhez tartozunk?

- Ha reformerként lépnek fel, csak toldozgatják-foltozgatják a társadalmat, amely amúgy is mindig elkorcsosító hatású, és ezzel fenntartják azt a rendszert, amely háborút, megosztottságot és elszigeteltséget teremtett. A reformer veszélyezteti az ember alapvető átforgalmát. Kívül kell lennünk minden közösségen, valláson és társadalmi erkölcsön, máskülönben ugyanannak a régi, esetleg némileg módosított mintának lesznek a foglyai.

Kívülállók csak akkor lehetnek, ha felhagynak az irigységgel és a gonoszsággal, ha megszűnnek imádni a sikert vagy annak hatalmi indítékát. Pszichológiailag kívülállók csak úgy lehetnek, ha tisztába jönnek önmagukkal mint a környezet része, annak a társadalmi rendszernek a részével, amelyet éppen maguk hoztak létre - minthogy maguk, fiatalok azonosak sok ezer év fiataljaival, megannyi generációval, amely megteremtette a jelent. Ha megértik önmaguk emberi mivoltát, meg fogják találni a helyes viszonyt az idősebb, hanyatló generációkkal.

- De miként szabadulhatunk meg szigorú katolikus hagyományainktól? Annyira mélyen belénk ivódott, mélyen beleégett a tudattalanunkba.

- Akár katolikus valaki, akár muzulmán, hindu vallású vagy kommunista, a száz, kétszáz vagy ötezer éve folyó propaganda része a képzetek verbális rendszerének, amelyből a tudatunk felépül. Az kondicionál minket, amit megesszünk, az anyagi kényszer, a kultúra, a társadalom, amelyben élünk. Mi vagyunk az a kultúra, mi vagyunk az a társadalom. Pusztán lázadni ellene annyi, mint önmagunk ellen lázadni. Ha önmaguk ellen lázadnak, azt sem tudva, hogy mik valójában, a lázadásuk teljesen hiábavaló. De ha tudatában vannak, - kárhóztatás nélkül - annak, hogy micsodák, ez a tudat olyan cselekvést vált ki, amely teljesen különbözik a reformer vagy a forradalmár cselekvésétől.

- De uram, a mi tudattalanunk a kollektív faji örökség, és a pszichoanalitikusok szerint ezt meg kell érteni.

- Nem értem, miért tulajdonít ekkora jelentőséget a tudattalanak. Ugyanolyan értéktelen és hitvány, mint a

tudatos elme, és ha jelentősnek tartjuk, azzal csak erősítjük. Ha meglátjuk valódi értékét, úgy hull alá, mint ősszel a falevél. Azt hisszük, hogy bizonyos dolgokat fontos megtartanunk, másokat meg eldobhatunk. A háború tökéletesít bizonyos jelentéktelen dolgokat, de maga a háború a legnagyobb katasztrófa az ember számára. Az intellektus semmi módon nem képes megoldani emberi problémáinkat. A gondolat sokféle módon próbált meg felülkerekedni és túljutni lelki gyötrelmeinken és szorongásainkon. A gondolat hozta létre a templomokat, a megváltót, a gurut; a gondolat termékei a nemzetek; a gondolat osztotta fel az egy nemzetbelieket különböző közösségekre, osztályokra, amelyek harcban állnak egymással. A gondolat különítette el az embert az embertől, majd miután anarchiát és rengeteg szomorúságot teremtett, rendszert talál ki, hogy összehozza az embereket. Akármit tesz is a gondolat, annak óhatatlanul veszély és szorongás a következménye. Ha valaki olasznak vagy indiainak vagy amerikainak vallja magát, az maga az elmebaj, és ez a gondolat műve.

- De a szeretet válasz minderre, nem?

- Megint tévúton jár! Megszabadult-e az irigységtől, becsúgytól, vagy a „szeretet” szót olyan értelemben használja, amit a gondolat adott neki? Ha a gondolat kölcsönözte a jelentést, akkor az nem szeretet. A szeretet szó nem szeretet - függetlenül attól, hogy mit ért ezen a szón. A gondolkodás a múlt, az emlék, a tapasztalat, amelyből ered a válasz minden kihívásra. Ezért a válasz sohasem teljes, és ebből támad a konfliktus. Mert a gondolat mindig régi; a gondolat soha nem lehet új. A modern művészet a gondolat, az intellektus válasza, és bár újnak mutatja magát, valójában olyan régi, csak nem olyan szép, mint a hegyek. A gondolat által létrehozott egész rendszer - a szeretet, Isten, kultúra, a politikai bizottság ideológiája - az, amit teljes egészében meg kell tagadni, hogy az új létrejöhesse. Az új nem illeszthető bele a régi mintába. Önök tulajdonképpen félnek teljes egészében megtagadni a régi mintát.

- Igen, uram, félünk, mert mi marad, ha megtagadjuk? Mivel helyettesíthetjük?

- Ez a kérdés a gondolatból fakad, amely látja a veszélyt, fél, és biztosítékot akar arra nézve, hogy találni fog valamit, amivel helyettesítheti a régit. Vagyis újra a gondolat hálójának lett a foglya. De ha nem csupán verbálisan vagy intellektuálisan, hanem ténylegesen tagadná a gondolatnak ezt az egész építményét, akkor esetleg rátalálhatnának az újra - az új életmódra, az újfajta látásra, cselekvésre. A tagadás a legpozitívabb tett. A hamis tagadása, akár az igaz ismerete nélkül, a hamisságban megjelenő látszólagos igazság tagadása, a hamisságnak hamisságként való tagadása a gondolattól megszabadult elme közvetlen cselekvése. Ezt a virágot a képzetekkel együtt látni, amelyekkel a gondolkodás vette körül, egészen más,

mint e képzetek nélkül. A megfigyelő és a virág közötti viszony az a képzet, amellyel a megfigyelő körülveszi a megfigyeltet, és ebben a képzetben nagy távolságra vannak egymástól.

Amikor nincs képzet, megszűnik az időköz.

VALÓ ZÉNÓ

MENNYIT ÉR? MESE KOMOLY FELNŐTTEKNEK

(RÉSZLET)

A mennyben az Isten a nagytanácsot üli,
Angyalok millióival tele a tér,
A lélek nagyórája már az éjfélt üti,
Mindenki ott van, aki csak él.

Íves kupoláját a nagytanács termének,
Negyven kerub tartja lángoló erővel,
Csillagokkal átszótt szivárvány kelmének,
Kárpítja tündököl a teremben lévőeknek.

Égszínkék trónusán csendben ül a Király,
Gyönyörködve néz meg minden egyes lelket,
S élő áldással, mely mindenkinek kijár,
Köszönti az érkezőket, míg megtöltik a termet.

Itt van mindenki az ég minden tájáról,
Angyalok, főangyalok, és díszes fejedelmek,
Kerubok, és szeráfok az életnek fájáról
A Teremtő előtt most mind megjelennek.

Egybe gyűlt a világnak minden égi lénye,
A mérhetetlen kozmosz kellős közepén,
És minden egyes lényvel nő a terem fénye,
Lám boldog, aki elfér az Isten tenyerén.

S mert örömük csapong egymás látásában,
Olyan mintha egy ágon ezer madár volna
És ezer dallamból ütemes váltásban,
A terem minden részén örömóda szólna.

Pedig fent a kupolából, az arany karzatról
A szférák zenéjének lágy ölelése,
Úgy hull alá a szédítő magasból,
Mint langyos nyári eső a zöldellő vetésre.

Most a szentek közül többen körbejárnak,
Kristályos kelyhekben harmatcseppet hordnak,
Az életnek vízből mindenkit kínálnak,
Mindenki iszik, de a kelyhek ki nem fognak.

Aztán pedig négyen a főangyalok közül,
Könnyű libbenéssel a trón felé repülnek,

Mindenki láttára a négy égtáj felől,
A Király trónjának jobbára kerülnek.

Lángoló kezüket magasba emelik,
S görögtűz gyanánt aláomló fénnel,
A teremben lévők figyelmét keresik,
Jelezve a szándékukat minden egyes lényvel.

És most lassan felállva szót kér az Isten,
A szférák éneke csendben elül,
Az egész mennybolton egy lélek sincsen,
Kinek figyelme nem az Istenen ül.

S megszólal az Atya a szikrázó csendben,
Hangja, mintha tiszta ércharang zúgna,
Édes gyermekeim, valami nincs rendben,
Úgy érzem a lelkenek elpattant egy húrja.

Nem miattatok szomorú a szívem,
De vannak a világomban, kik rettegnek és félnek,
Az emberek mosolya hiányzik, - azt hiszem,
Az én drága gyermekeim félelemben élnek.

Lám teremtettem eget és teleszórtam szépen,
Csillagok porával, mi a mennyekig ér,
Végtelen nagy gazdagság tündököl az égen,
De a félelem a földön, vajon mennyit ér?

Teremtettem Napot is, lámpását az égnek,
Mely arany sugarával mindent elér,
De ott ahol a szívekben a tüzek alig égnek,
Örömtelenségben, az élet mennyit ér?

És teremtettem Földet is, egy kék színű világot,
Páratlan szépségéhez semmi sem fér,
De már darabokra tépték kicsinyke királyok,
Gyilkos kapzsiságuk semmit sem ér.

Teremtettem folyót, habzó tengereket,
Hegyet és völgyet, hol nyargal a szél,
Ám szögesdróttal terelik ott az embereket,
Ember embertől rettegve fél.

Mert hát teremtettem embert is, kinek orcája örök,
Saját lelkem képmására teremtettem azt,
De ő mélyen elbújva él az arcom mögött,
És fél mutatni magából egyebet, mint gazt.

Pedig teremtettem neki csillogó szemeket,
Fénylő szivárványt, hogy lássa, ami szép,
Ó milyen ritkán láthatom ezeket,
Mert földre szegett fejével aluszik a nép.